Ирехъу насыпыфіэ 2022 гъэр!

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР АДЫГСКОЕ СЛОВО

№ 156 (24.282) • 2021 гъэм дыгъэгъазэм (декабрым) и 30, махуэку • Тхьэмахуэм щэ къыдок • И уасэр зы тумэнщ • adyghe@mail.ru

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал дамыгъэхэр тыным и Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Ехъуліэныгъэшхуэхэр зэраіэм икіи илъэс куэд лъандэрэ хьэлэлу зэрылажьэм папщІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етын

Галушкэ Михаил Анатолий и къуэм - «Афганистаным и ветеранхэм, зауэ щхьэхуэхэмрэ зауэ зэпэщІэтыныгъэхэмрэ я зэгухьэныгъэ» Къэбэрдей-Балъкъэр республикэ жылагъуэ зэгухьэныгъэм дзэ щ ыхьым и «Щ эин» музейм и унафэщІым

Нанэ Лерэ Мухьэмэд и пхъум - «Адыгэ лъэпкъыр зэкъуэгъэувэнымкlэ, шэрджэс диаспорэм адэжь хэкум хуиІэ зэпыщІэныгъэхэм зегъэужьынымкІэ Дунейпсо Адыгэ Хасэ» жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я союзым и хэщап нэхъыщхьэм и унафэщІым;

ціэ лъапіэхэр яфіэщын:

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и артист» Хьэрэдурэ Данизэт Мухьэмэд и пхъум - артисткэ-вокалисткэм,

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиіэ и дохутыр» **Чанаевэ Светланэ Абдулла и пхъум** - Шэрэдж муниципальнэ районым и «Район сымаджэщ нэхъыщхьэ» узыншагъэр хъумэнымкіэ къэрал бюджет ІуэхущІапІэм и поликлиникэ къудамэм и дохутыр-неврологым, *«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІэныгъэмкІэ щІыхь*

зиІэ и лэжьакІуэ»

Малкандуев Хьэмид Алий и къуэм - Мэкъумэш хозяйствэмкіэ институт -«ЩІэныгъэхэмкіэ Урысей академием и Къэбэрдей-Балъкъэр федеральнэ щіэныгъэ центр» федеральнэ къэрал бюджет щіэныгъэ іуэхущіапіэм и къудамэм и щІэныгъэ лэжьакІуэ пашэм,

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и журналист» **Къззанш Людмилэ Борис и пхъум** - «Всероссийская государственная телевизионная и радиовещательная компания» федеральнэ къэрал унитар ІуэхущІапІэм и «Государственная телевизионная и радиовещательная компания «Кабардино-Балкария» къудамэм и унафэщІым,

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиіэ и ухуакіуэ» Унащіэ Арсен Хьэутий и къуэм - жэуаплыныгъэ зэпэгъэщхьэхукіа зиіэ «Къэббалъкъгражданстрой» инвестицэ-ухуакІуэ компание» обществэм и генеральнэ директорым и къуэдзэм,

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиіэ и энергетик» Пеганов Сергей Николай и къуэм - ЩІыуэпс, технологие, атом кІэлъып-

лъыныгъэмкІэ федеральнэ къулыкъум и Кавказ управленэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щиІэ энергетикэ кІэлъыплъыныгъэмрэ гидротехникэ ухуэныгъэхэм кІэлъыплъынымкІэ къудамэм и унафэщІым,

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиІэ и юрист» Щомахуэ Руслан Хьэмидбий и къуэм - Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Суд Нэхъыщхьэм и судьям.

> Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и КІУЭКІУЭ Казбек

Налшык къалэ 2021 гъэм дыгъэгъазэм и 28-м №138-УГ

Парламентым и щіыхь тимылъхэр зратахэр

КъБР-м и Парламентым игъэлъэпіащ зи ізщіагъэм зэфіэкі лъагэ къыщызыгъэлъэгъуа цІыху 70. Абы и щІыхь тхылъхэр, УФ-м и хабзэубзыху органхэм къабгъэдэкі фіыщіэ тхылъхэр зыхуагъэфэщахэм иратыжащ Егоровэ Татьянэрэ комитетхэм я унафэщІхэмрэ.

ПАРЛАМЕНТЫМ ирагъэблэгъахэм гуапэу захуигъэзащ абы и унафэщІ Егоровэ Татьянэ.

 Йлъэсыр и кІэм нэблэгъащ. ІэнатІэ зэхуэмыдэхэм зи гуащ эрэ Іуэхущ афэкІэ зэфІэкІ лъагэ къыщызыгъэлъэгъуахэм гулъытэ яхуэщІыжыныр гъэ къэси ди хабзэщ. Псоми ди мурадыр зэтохуэ. Ар ди республикэр егъэфІэкіуэнырщ, зыхуей хуэгъэзэнырщ. Дауи, абы папщІэ дызэдэлэжьэн, дызэчэнджэщын хуейщ. ЗыхэтщІыкІыпхъэщ щхьэж длэжь Іуэхур республикэм дежкіэ зэрысэбэпыр. гукъыдэжи къыдитынущ. Къыхаха ІэщІагъэм и лъагапІэм нэсахэрщ нобэ дгъэлъапІэр, - жиІащ Егоро-

КъБР-м и Парламентым и Унафэщым къыхигъэщащ ягъэлъапіэхэм промышленностым, экономикэм. мэкъумэшым, курортхэмрэ туризмэмрэ я лэжьакІуэхэр зэрахэтыр. Респуби экономикэ щытыкІэр егъэфІэкІуэнымкІэ, цІыхухэм я псэуныгъэр нэхъ тынш щІынымкІэ абыхэм куэд яхузэфіокі.

ФІыщІэ лей яхуищІащ медицинэм и

пэжьакІуэхэм

- Фи гу хуабагъым, фи Іэзагъым, гудзакъэ фызэриІэм сымаджэр къызэфІегъзувэж. Иужьрей илъэсхэм нэхъри зыхэтщіащ дохутыр іэщіагъэм

псом хуэмыдэу дызэрыхуэныкъуэр, яжри абыхэм.

Спикерым захуигъэзащ къытщІэ хъуэ щІэблэм гъуэгуу къыхахынур куэдкІэ зэлъытахэм - егъэджэныгъэм пэрытхэм, лъэпкъхэм я щІэин дахэхэр зыхъумэхэм, щэнхабзэм и лэжьакіуэхэм, республикэм и ціэр фіыкіэ зыгъэЈу спортсменхэмрэ тренерхэм-

- Къэбэрдей-Балъкъэрыр къулейщ цыху зэчиифіэхэмкіэ, зэфіэкі зиіэхэмкіэ. псэемыблэжхэмкіэ. Фэ фшыш дэтхэнэми фызыпэрыт Іуэхум и купщІэр нэсу зыхывощІэ. Аращ лъагапіэхэм фыщіынэсар. Фэ фыщапхъэщ! захуигъэзащ абы кърагъэблэгъа-

Егоровэ Татьянэ фІыщІэ тхылъхэр зритыжахэм ехъуэхъуащ дызытехьэну илъэсым гуапагъэ, дахагъэ, дэрэжэгъуэ къахуихьыну, щхьэж зыпэрыт Іуэхум нэхъри щехъулІэну, узыншагъэ

ГУГЪУЭТ Заремэ.

щі эрэщіар. Ди республикэм къэсын и пэкіэ абы гъуэгуанэ кіыхь

къызэпичащ, дыгъэгъазэм и 5-м

Устюг Иным къыщежьэри, Уры-

сейм и къалэ 37-мрэ зэщ игъэ-

МАФІЭГУМ тхыдэ гъэщІэгъуэни

къыдокІуэкІ - 1956 гъэм Коломенск

заводым иужьрейуэ щащІа П36

жыхуаІэращ ар. Урысейм и гъущІ

гъуэгу музейм и утыкум пlалъэ кlыхькlэ итауэ, нэгъабэ зэрагъэпэ-

щыжри, сабии балигъи игъэгуфІэн

Фи махуэ фІыуэ, пщІэ зыхуэсщІ-

къуэгъухэр си гъусэу мафІэгу

телъыджэмкІэ гъўэгуанэ кіыхь

къызэпытчащ фи къалэ дахэм ды-

къэсын и пэ. ИлъэсыщІэм ири-

хьэлІэу дэрэжэгъуэ фэстыну, фи

гукъыдэжым хэзгъэхъуэну си му-

радщ! МафІэгум щекіўэкіыну нэ-

гузыужь зэхыхьэхэм я тет Гномымрэ

абы и дэlэпыкъуэгъу Уэс Гуа-щэхэмрэ фагъэзэшынукъым! Ап-

хуэдэщ псоми къэфцІыхуа си

къуэрылъху Уае Пщащэр! Дуней

псом и планэпэ зэмылэужьы-

гъуэхэм къикІыурэ хьэщІапІэ къыс-

хуэкІуэ сабийхэр къызогъэблагъэ.

Гуапэу сызэревгъэблэгъам папщіэ фіыщіэ фхузощі! Устюг Иным щыщІэдзауэ си дэІэпы-

къалэн иІэу къежьащ.

Унафэхэр

ЗэІущІэхэр

Хъуэхъухэр

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Жылагъуэ палатэм и япэ пленарнэ зэlущіэм теухуауэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Жылагъуэ палатэм и Гуэхук э» 2009 гъэм мэкъуауэгъуэм и 8-м №26-РЗ-мкІ́э къащта Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законым и 10-нэ статьям и 2-нэ Іыхьэм ипкъ иткіэ унафэ сощі:

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Жылагъуэ палатэм и зэхуэсыщІэм и япэ пленарнэ зэІущІэр 2021 гъэм дыгъэгъазэм и 27-м сыхьэт 11-м зэхэшэн.

2. Мы Указым къару егъуэт официальнэу къыщытрадза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм КІУЭКІУЭ Казбек и Іэтащхьэ

Налшык къалэ 2021 гъэм дыгъэгъазэм и 24-м №136-УГ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым 2021 гъэм илэжьахэм я Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Унафэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламен-

тым унафэ ещі: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым 2021 гъэм илэжьахэм я ІуэхукІэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и УнафэщІ Егоровэ Т.Б. и докладыр къэштэн.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и УнафэщІ ЕГОРОВЭ Татьянэ

Налшык къалэ 2021 гъэм дыгъэгъазэм и 23-м №434-П-П

Махуиті и пэкіэ Налшык и гъущі Уае Дадэр Налшыки къыдыхьат гъуэгу вокзалым цІыхуи 100 бжыгъэхэм гуапэу къыщрагъэблэгъащ Уае Дадэм и мафіэгу гъэ-

Апхуэдэу езыхэми деж срагъэблагъэ! Аращ Урысейм и къалэхэм зыщысплъыхьыну сыкъыщ ежьар! - жи ащ Уае Дадэм зэхуэсахэм защыхуигъа-зэм.

Сабийхэм къадэкІуэу, ахэр къэзыша балигъхэми я нэгум къищырт Уае Дадэм ІущІэну я нэ къызэрикІыр. Ини ціыкіуй я нэгу зыщрагъэужьащ абдеж артистхэм щагъэлъэгъуа концерт гукъинэжым. Псом хуэмыдэу я ІутІыжт мафІэгум и вагонибгъум зыщызыплъыхьыну, Уае Дадэм и хэщІапІэм ИлъэсыщІэ

тхыгъэ ирагъэхьыну, я нэгу зыщрагъэужьыну зи кІэн къикІа цІыкІухэм! Балигъхэм Іэмал яІащ Уае Дадэм и хэщІапІэм щыхьэщІэну, Устюг Инымрэ Костромарэ къраша Илъэсыщ Іэ саугъэт ц Іык Іуфэк Іухэр, ІэфІыкІэхэр зыІэрагъэхьэну, вагоным и шхапІэм щыхьэщІэну

Хьэщ Іэхэм псалъэ гуапэк Іэ зыхуагъэзащ КъБР-м и Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэхэу Къуныжь МуІзедрэ Хъубий Маратрэ. ТЕКІУЖЬ Заретэ.

Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

Нэхъ жыджэрхэм хабжэ

КъБР-м и Іэтащхьэр хэтащ ЩІыналъэхэм зегъэужьынымкіэ Правительствэ комиссэм и штабым и зэіущізу Урысей Федерацэм и Правительствэм и Унафэщіым и къуэдзэ Хуснуллин Марат иригъэ-кіуэкіам. Абы къыщапщытэжащ 2021 гъэм ящіахэм кърик Іуахэр.

ХУСНУЛЛИНЫМ къыхигъэщащ 2021 гъэм ухуэныгъэм мыхьэнэшхуэ зэриІар, Урысейм и Президентым, Правительствэм и УнафэщІым, хэгъэгухэм я Іэтащхьэхэм я фіыгъэкіэ псэупіэ метр зэбгъузэнатіэ мелуан 90 мы гъэм хьэзыр зэрыхъуар, ар ящІыну я гугъам нэхърэ процент 15-кІэ зэрынэхъыбэр.

Къэбэрдей-Балъкъэрым «ПсэупІэ» федеральнэ проектым ипкъ иткlэ, ухуэныгъэу хьэзыр щащlащ метр зэбгъузэнатІзу мин 514-рэ.

ЗэІущІэм щыжаІащ 2019 - 2023 гъэхэм цІыхухэр кхъахэ хъуа унэхэм къыщІэгъэІэпхъукІынымкІэ ди республикэм 9-нэ увып эр къэралым зэрыщи ыгъыр. Апхуэдэуи «ФІагъ лъагэ зиІэ гъуэгу шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектымрэ «Къалэм псэукІэр тынш щыщІын» федеральнэ проектымрэ гъэзэщ энымк Къэбэрдей-Балъкъэрыр япэ итхэм зэращыщыр. Гъуэгухэр щІыпІи 180-м щытралъхьащ, ар зыхуагъэувыжа къалэным и процент 89-рэ мэхъу. Илъэсым и кІэ хъуху гъуэгу километри 116-р зэрагъэпэщыжын яухынущ. Жылагъуэ зэблэкІыпІэу 34-рэ пщІантІэу 89-рэ зыхуей хуагъэзащ.

Хуснуллиным КІуэкІуэ Казбек фІыщІэ къыхуищІащ Правительствэ комиссэм нэхъ жыджэру хэлэжьыхьа щІыналъэ унафэщІхэм зэращыщым къыхэкІыу

КЪЭБАРТ Мирэ.

Угъурлы тхуэхъуну!

Дыхуэпіащізу, фіы куэдкіз дыщыгугъыу апхуэдэщ сыт щыгъуи ИлъэсыщІэр. А псалъэм дэтхэнэ цІыхуми ирипхыр езыр нэхъ зыхуэпабгъэ, къехъулІэну нэхъ зыщіэхъуэпсу и пщіыхьым хэмыкі іуэхугъуэхэращ. Щрет ар мылъкушхуэу е узыншагъэ быдэу, щІэныгъэу, ехъуліэныгъэу, лъагъуныгъэу е мамырыгъзу. А псоми сахэмыдэу икІи зэкІэрызмычу, зы хэмыщІу, зэуІуу фхузогъэфащэ ди цІыху псоми, Тхьэшхуэри а фІыгъуэхэмкІэ къыфхуэупсэну сыфхуохъуахъуэ.

НОБЭКІЭ дуней псор зыгъэгулэз коронавирус узыфэр ИлъэсыщІэм тщхьэщыкіыну, ди гъащіэм узыщрихьэліэ нэгъуэщ пъэпощхьэпохэми ди пъэр щ амыгъэхуу, абыхэм дазэрытекІуэфын акъыл жанрэ гупсысэ нэхурэ дэтхэнэми ди гум Тхьэм кърилъхьэну сыщІохъуэпс. ЦІыхубэм я псэукіэр егъэфіэкіуэным хуэунэтіауэ ди унафэщіхэми я мурадыфіхэр Тхьэм къаригъэхъулІэ, бэм я уэчыл нэсу я тетыгъуэр кІыхь ирехъу.

Зызыужь икІи зызыузэщІ ди лъэпкъ газетым, ди анэдэлъхубзэмкІэ къыдэкІ «Адыгэ псалъэ» газетым и унафэщІ Жыласэ Заурбэчи абы и нэІэм щІэту лажьэ дэтхэнэми сынывохъуэхъу Илъэсыщіэ дызытехьэмкіэ. Фи гуащіэмрэ фи дуней тетыкі э дахэмрэ, фи щі эныгъэ куумрэ акъыл къабзэмрэ къадэкіуэ іуэхущіафэ екІухэр, цІыхубэм я арэзыныгъэр, жылагъуэм щыви э пщ эмрэ щ ыхьымрэ щэрэ минкіэ бэгъуауэ, абыхэм къапэкіуэ фіыгъуэхэм фи лъэр щ агъэк ыу, дэрэжэгъуэ ин къыфхуахьрэ фи псэхэр дэгуфІэу куэдрэ узыншэу фызэдэлэжьэну, лъэпкъ Іуэхур ипэкіэ вгъэкіуэтэну си гуапэщ.

2022 ИлъэсыщІэр хэткІи ирехъу угъур-

ДЫЩЭКІ Марие, КъБР-м и цІыхубэ егъэджакІуэ.

Тыгъэу фщІыфыр фи псапэу

ФІыгъуэ инхэр фи гум щызу, Насыпыльэм из зэпыту, Фызэнэзэпсэу, Тхьэшхуэр къыфхуэупсэу,

ЩІылъэм къывит защІэу, Быну фиІэр узыншэу, Дэрэжэгъуэр къывату, Тыгъэу фщІыфыр фи псапэу, Фи еджахэр фхуэпашэу, Пщащэу фиІэр щІэх яшэу, Шууей хахуэр фи куэду, Дэ пэлъытэу унагъуэр Сытым дежи купщІафІэу, Абгъуэу фиІэм мылъку изу, Зэгъунэгъухэр фызэфІу, ФІыгъуэу щыІэр

къыфхэхъуэу, Хъуэхъуу жаІэр къыфлъысу, Я нэхъ Іэсэр фи нысэу, Анэр фІыуэ ялъагъуу, Адэм гуапэ жраІэу, Фи къуэрылъхухэр гъэсауэ,

ужеІшк деІпиву R Жьыри щІэри яльытэу, Ягу зелъатэу псэунхэу, Нанэу фиІэр Іумахуэу, ХущІэмыхьэр фи куэду, Фи дадэшхуэри

жьакІащхъуэу, Хъушэу фиІэр бжыгъэншэу, Шатэ маер фи шхыну, НакІуэ-къакІуэр фи куэду, Дэрэжэгъуэу къыватым Тыгъэ гуапэ хэфщІыкІыу, Уафи щІылъи мамыру, Адэжь лъахэр щІэращІэу, Нэмрэ псэмрэ ар хуэфхьу ИлъэсыщІэ къэкІуэнур ЕфхьэкІыну сохъуахъуэ!

> СЭРАХЪЭ Людмилэ, егъэджакІцэ. Налшык къалэ.

ФІыгъуэ, дэрэжэгъуэ

ИлъэсыщІэр фхуэмахуэну, Насып куэди къыдэк Іуэну, ФІыгъуэу щыІэр фыфей хъуну,

Гурэ псэк Іэ сывохъуэхъу. Узыншагъэ ин фиІэну, Фи мурадхэм фи Іэр нэсу, Бынунагъуэр щыгуф Іык Іыу, А фижьауэм Тхьэм щІигъэт.

Бынунагъуэр зыгъэгушхуэр Адэ лъапІэрщ, анэ дыщэрщ. ФІыщІзу щыІзр сэ зэсхьэлІэр Фэращ, дауи, шэч хэмылъ. Махуэ лъапІэщ псом ди

дежкІи ИлъэсыщІэ къэблэгъар. Фи мурадхэр наІуэ хъуауэ

Фыпсэуну сывохъуэхъу! Къывдалъхуахэри узыншэу, Фи унагъуэхэр хъуэпсэгъуэу, ГуфІэгъуэшхуэ ядэфлъагъуу ГъащІэу фиІэр Тхьэм

Сэ фэр папщІэ си гум илъыр ЖысІэ пэтми, схуэмыух.

Фыузыншэу гъащІэ дахэ Ефхьэк Іыну сывохъуэхъу. Мы си хъуэхъум кІэ имыІэу СхужыІэнущ, сыпсэуху. ЖызмыІэфу къэна псори Къыпищэну Тхьэм солъэІу.

> ЩОМАХУЭ Мухьэмэд. Ислъэмей къуажэ.

Конституцэ судым фІыщІэ яхуещІ

Кіуэкіуэ Казбек лэжьыгъэ іуэхукіэ хуэзащ КъБР-м и Конституцэ судым и унафэщІ Геляхов Абдуллыхь. Зэјущіэм хэтащ Конституцэ судым и унафэщіым и къуэдзэ Мысрокъуэ Замир, Аппаратым и Іэтащхьэ Хьэбэчыр Муіэед сымэ.

2022 гъэм щІышылэм и 1-м щыщІэдзауэ КъБР-м и Конституцэ судыр зэхуащІыж «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Конституцэ судыр зэхуэщ ыжыным, «КъБР-м и Конституцэ судым теухуауэ» хабзэм къару имыІэжу къэлъытэн» КъБР-м и законым къызэригъэу-

КъБР-м и Іэтащхьэм фІыщІэ яхуищІащ Геляхов Абдуллыхьрэ Конституцэ судым и Аппаратым хэтхэмрэ илъэс куэдкіэ псэхьэлэлу зэрылэжьам папщіэ.

«Урысей Федерацэм Конституцэ суд япэ дыдэу къыщызэіузыха щіыналъэхэм ящыщщ Къэбэрдей-Балъкъэрыр (1992 гъэ накъыгъэм и 12). А лъэбакъуэр дызыхуэныкъуэт а лъэхъэнэм, КъБР-м, къэралым къыщыхъухэм елъытауэ. КъБР-м и Конституцэ судым хэлъхьэныгъэ ин хуищІащ республикэми къэралми хабзэр щыгъэбыдэным.

А къулыкъущІапІэм къалэнышхуэ игъэзэщІащ къэрал властыр лъэ быдэкІэ увыным ехьэлІауи. Илъэс 30 лъандэрэ фэ фщІэ лэжьыгъэр нэгъуэщІ хэгъэгухэми щыщапхъэу къекІуэкІащ. Абы къыхэкІыу нэхъ къэсщтащ сыфхуэзэу фІыщІэ фхуэсщІыну. Зэманым зехъуэж, къалэныщ Іэхэр къоув. Си гугъэщ фи Іэщ Іагъэр, лэжьыгъэм и палъэ зэрыфщор иджыри куэдрэ республикэм къыхуэсэбэпыну», - жиlащ Klyэкlyэ Kaзбек.

ДОХЪУШОКЪУЭ Синэ.

ЦІыхубэ еплъыкіэр я гъуазэу

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек лэжьыгъэ ІуэхукІэ щіэрыщізу хахыжауэ КъБР-м и Жылагъуэ палатэм хэтхэм.

«ИЛЪЭС блэкlахэм уриплъэжмэ, Къэ-бэрдей-Балъкъэрым и Жылагъуэ палатэр цІыхубэм я деж увыпІэшхуэ щызыубыд, зи еплъыкІэхэм, жэрдэмхэм къэрал унафэщіхэри жылагъуэри зыщіэдэіу зэгухьэныгъэу зыкъигъэлъэгъуащ, - жиіащ Кіуэкіуэ Казбек зэіущіэр къыщызэІуихым. - Си фІэщ мэхъу, щІэрыщІ у хахыжа палатэм хэтхэм, зыІэрагъэхьа Іэзагъ куур къагъэсэбэпурэ я къалэнхэр нэгъэсауэ зэрагъэзэщіэнур, унафэгъэув, гъэзэщ ак Іуэ къэрал Іуэхущапіэхэм жыджэру хэтыну икіи республикэ гъащІэм и сыт хуэдэ унэтІыныгъэми и зыужьыныгъэм и бгъэдыхьэкІэщІэхэр къыщыхалъхьэ джэлэс купщІафІэ зэрыхъунур».

Республикэм и Іэтащхьэм къыхигъэщащ Жылагъуэ палатэм зэрыдэлэжьэну унэтІыныгъэ нэхъыщхьэхэр. «Коронавирус эпидемием ебэныныр иджыри йокІуэкІ. А щытыкІэм къыдэкІуэу Іэмал зимыlэу щытщ цlыхухэм, сабий зиlэ унагъуэхэм, хьэрычэтыщlэ мащlэмрэ курытымрэ социальнэ щІэгъэкъуэныгъэ етыным, экономикэм и зыужьыныгъэмрэ лэжьыгъэ рынокыр зэфІэгъэувэжынымрэ ехьэліа унафэхэр гъэзэщіа зэрыхъум хуэунэтlауэ жылагъуэ кlэлыплыныгъэхэр шІэгъэхуэбжыныр. А Іуэхум Жылагъуэ палатэр зэзыгъэуГуу хэтын хуейщ, мыхьэнэшхуэ зиІэ къалэнхэр зыгъэзэщІэну зи пщэ къыдэхуэхэр хагъэзыхьыу», - жиlащ Кlyэкlyэ Казбек.

Республикэм и зыужьыныгъэмкІэ мыхьэнэшхуэ зиlэ, цlыхухэм зыкъызэрагъэлъэгъуэным ехьэлІа проектхэр нэхъ жыджэру пхыгъэкІыным ехьэліа къалэнхэм ящыщхэри палатэм и пщэрылъ зыхуищІыжами хъуну къызолъытэ. Дызытепсэлъыхьыр егъэджэныгъэм, узыншагъэр хъумэным, хьэрычэтышІэм шІэгъэкъуэн яхуэхъунырш. гъащіэм и фіагъыр егъэфіэкіуэным хуэунэтІа цІыхубэ инфраструктурэм зегъэужьыным теухуа проектхэрщ».

«Палатэм гулъытэ хэха зыхуищІын хуейр мылъку къезымыгъэщІ (НКО) унэтіыныгъэм и зыужьыныгъэм ехьэліа . Íуэхугъуэхэрщ. Абыхэм лэжьыгъэр къызэгъэпэщыныр щытыкІэфІ ихуэным жыджэру фыхэтыну дыфщогугъ. Дэ дыщыгъуазэу щытын хуейщ дэтхэнэ

НКО-м сыт и лэжьыгъэми, абыхэм я проектхэр дауэ хъуми, шызэф ахк і э сыт хуэдэ гугъуехьхэр къапэувми. Социальнэ унэтІыныгъэ зэмылізужьыгъуз куздым хузунэтіа муниципальнэ Іуэхущіапіэхэмрэ хьэрычэтыщіэ мащІэмрэ къадэкІуэу лэжьыгъэр езыхьэкІыфын НКО-м и зыужьыныгъэм и дежкіэ ар мыхьэнэшхуэ зиіэщ. А псом къадэкІуэу, шэч хэмылъу, Палатэм дяпэкІи зиужьын хуейщ профессиональнэ экспертизэ щхьэхуит центру икІи зэпыщІэныгъэ ІэмалыфІу. Дэ дыхущІэкъун хуейщ цІыхухэм я гукъеўэхэр къэрал унафэщіхэм я сыт хуэдэ Іэнатіэмищызэхахыным. Апхуэдэпсалъэмакъхэр ди пащхьэм, къэрал унафэщІхэм я деж, нэхъ жыджэру къыщыфІэтыну фыкъыхузоджэ. Дызэгъусэу тлъэкІынущ цІыхухэм я гъащІэр едгъэфэкІуэну - а къалэныр егъзув Урысей Федерацэм и Президентми. Фи Іззагъыр къздгъэсэбэпурэ республикэм куэд хуэтщІэфынущ», - къыхигъэщащ КъБР-м и

Илъэсищ блэкІам кърахьэлІа лэжьыгъэмрэ адэкІэ къапэщылъ къалэнхэмрэ ятеухуа докладым къеджащ КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и унафэщІу щІэрыщІзу хахыжа Берд Хьэзрэталий. Республикэм и дежкіэ мы махуэхэм мыхьэнэшхуэ зиlэ псалъэмакъхэр къыщаІэтащ.

«ГъэзэщІакІуэ властым и дежкІэ мыхьэнэшхуэ зиІэщ цІыхухэм я еплъыкІэхэм щыгъуэзэныр, цІыхубэм къы-щекІуэкІыр зэхищІыкІыныр. ТхуэмыгъэзэщІэн Іуэхугъуэ щыІэкъым. Республикэм и социальнэ зыужьыныгъэм ехьэлІа Іуэхугъуэхэр лъэпкъ проектхэм я фіыгъэкіэ гъэзэщіа мэхъу. ИджыпстукІэ куэд доухуэ. 2022 гъэм школи 7-м я лъабжьэ ягъэтІылъынущ. Нобэ къыдэкіащ щіэныгъэ щрагъэгъуэт іуэхущапіэхэм ехьэліа документыр - дызыхуэкІуэ илъэситІым къриубыдэу къызыхуэтыншэ щымыГэу зэрагъэпэщыжынущ школ 50. Апхуэдэщ узыншагъэр хъумэным хухэха ухуэныгъэхэри. Илъэс бжыгъэкІэ цІыхухэм къагъэсэбэпыну ІуэхущІапіэхэр къызэгъэпэ-щыжыным ехьэліауэ екіуэкі лэжьыгъэхэм цІыхубэ кІэлъыплъыныгъэхэр яІэн хуейщ лэжьыгъэхэр нэгъэсауэ ягъэзэщІэн папщІэ», - жиІащ КІуэкІўэ Казбек.

ЩІыналъэм и унафэщІым палатэм хэтхэр къыхуриджащ зэрызэдэлэжьэну щІыкІэхэр къыхалъхьэну. ЗэІущІэм и кІ ухыу Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэр Жылагъуэ палатэм ехъуэхъуащ дызыхуэкІуэ илъэсым ехъулІэныгъэ яІэу лэжьыгъэ купщІафІэ кърахьэлІэну.

КЪЭХЪУН Бэч.

Къегъэлакі уэхэм я лэжьыгъэр зэтецблащ

бэрдей-Балъкъэрым Къэхъукъащіэ шынагъуэ къэмыгъэхъунымрэ абы къиша лъэугъэзэкіуэжынымкіэ, жьыр мафіэс шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщынымкІэ и комиссэм хэтхэм я зэјущіэ.

АБЫ ХЭТАЩ Урысей Федерацэм и МЧС-м и Управленэ нэхъыщхьэу КъБР-м щыІэм и Іэ-Надежин Михаил, ташхьэ КъБР-м и Правительствэм хэтхэр, щІыналъэ администрацэхэм я Іэташхьэхэр, Іуэхущіапіэхэм я унафэщіхэр, нэгъуэщіхэри.

ЗэІущІэр къыщызэјуихым КІуэкІуэ Казбек УФ-м и МЧС-м и Управленэ нэхъышхьэу КъБР-м щыІэм и лэжьакІуэ псоми, зи ІэщІагъэкІэ цІыху гъащІэр къегъэлыным епхахэм, ехъуэхъуащ КъегъэлакІуэм и урысейпсо махуэмкlэ. Апхуэдэуи псалъэ

гъэщащ къегъэлакіуэхэм я ліыхъужьыгъэр ягъэунэхуну мызэмытІзу къазэрыхуихуар. КІуэкІуэм игу къигъэкІыжащ мы гъэм Іуащхьэмахуэ къыщыхъуа гузэвэгъуэм ди къегъэлакІуэхэм ліыгъэшхуэ зэрыщызэрахьар, дунейм и щытыкІэ шынагъуэмрэ бгым щыщыІэ гугъуехьымрэ емылъытауэ абыхэм цІыху 14 къызэрырагъэлар.

«Зы илъэсым къриубыдэу цІыху минхэм я гъащІэр бгым къыщрагъэлын хуей мэхъу а ІэнатІэм пэрытхэм, апхуэдэуи мафіэсгъэункіыфі ІэнатІэм щыі эхэми лэжьыгъэшхуэ ирагъэкІуэкІ, цІыхухэр къегъэлыным псэемыблэжу пэрытщ», - жиІащ Кіуэкіуэ Казбек.

Къэхъукъащ о шынагъуэ къэмыгъэхъунымкІэ ди хэгъэгум шышІапхъэхэм ящыщу республикэ унафэщІым къыхигъэ-

КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ гуапэкіэ захуигъэзащ а Іэщіа- щащ Іэнатіэхэм щылажьэхэм Казбек иригъэкІуэкІащ Къэ- гъэм и ветеранхэм икІи къыхи- псэуныгъэкІэ ядэІэпыкъуныр, къулыкъущіапіэхэм къегъэлакІуэхэр тыншу щылэжьэн пазыхуей-зыхуэфІхэмкІэ къызэгъэпэщыныр япэ игъэщыпхъэ къалэнхэм зэращышыр.

Урысей Федерацэм и МЧС-м Управленэ нэхъыщхьэу КъБР-м щыІэм и Іэтащхьэ Надежин Михаил къыщыпсалъэм къыхигъэщащ КъэхъукъащІэ шынагъуэ къэмыгъэхъунымрэ абы къиша лъэужьыр гъэзэк lyэжынымкІэ ди щІыналъэм щылажьэ зы къэрал системэм 2021 гъэм къызэрымыкІуэ щытыкІэу 4-рэ къэхъукъащІэ 28-рэ игъэзэкІуэжыну къызэрыхуи-хуар. МафІэсгъэункІыфІ къулыкъущІапІэм хэтхэр минитІым щІигъурэ мафІэс къыщыхъуа щІыпІэм ираджащ, машинэ зэжьэхэуэм 420-рэ дэlэпыкъуэгъу щыхъуащ. Урысейм и МЧС-м и Іуащхьэмахуэ бгылъэ

отрядым и къегъэлакІуэхэм мы гъэм зэфlагъэкlащ къегъэлыныгъэ Іуэхуи 167-рэ, цІыхуи 199-м ядэГэпыкъуащ, цІыхуи 168-рэ кърагъэлащ КъБР-м Медицинэ къэхъукъащІэ шынагъуэхэмкІэ и центрым и гъусэу.

Надежиным зэрыжиlамкіэ, къегъэлакіуэ къулыкъущіапіэ псоми щылажьэхэр ИлъэсыщІэ махуэшхуэм, зыгъэпсэхугъуэхэм нэхъ щІэгъэхуэбжьауэ я къалэным пэрытынущ. Апхуэдэуи къыхигъэщащ блэкІа илъэсым я пащхьэ къита Іуэху псори зыхуей хуэзэу зэрызэфіагъэкіар, къыкіэльыкіуэ гъэмикъалъыкъуэк Ікъэхъукъащ Іэхэр ягъэзэкІуэнымкІэ къаруи мылъкуи зэрабгъэдэлъыр.

«Северо-Кавказская военизированная служба по активному воздействию на метеорологические и другие геофизические процессы» федеральнэ ІуэхущІапІэм и унафэщІ Чочаев Хъызыр къызэхуэсахэм я пашхьэм шыжиlаш илъэсыщlэм ирихьэлІэу ящэну, къагъэсэбэпыну хьэрэкІытІэхэм шынагъуэ къамышэн папщІэ профилактикэ лэжьыгъэ зэрырагъэкІуэкІыр, Іуащхьэмахуэ лъапэ шынагъуэншэу щытын папщіэ, уэсукхъуэхэр къызэрырагъэхар, нэгъуэщІхэри.

Мы махуэхэм туризмэ, гъуэгу, псэупіэ-коммунальнэ Іэнатіэхэр зэрыхүэхьэзырым теухүхүэ къэпсэлъащ министерствэхэм, ведомствэхэм я унафэщіхэр.

КІуэкІуэ Казбек комиссэм хэтхэм яжриlащ махуэшхуэхэм хуабжьу набдзэгубдзаплъэу лэ-

къэлъыхъуакІуэ-къегъэлакІуэ жьэн зэрыхуейр, мы піалъэр къэхъукъащіэ шынагъуэ щымыІэу зэфІэкІыным я къару псори ирахьэлІэну, сытми хуэхьэзыру щытыну къыхуриджащ.

> КъегъэлакІуэм и урысейпсо махуэм Іуэху зыбжанэм хэтащ КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек. Ар щы ащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и мафІэс-къегъэлакіуэ къулыкъущіапіэм. Апхуэдэуи Кіуэкіуэмрэ Урысей Федерацэм и МЧС-м и Управленэ нэхъыщхьэу КъБР-м щы-Іэм и Іэтащхьэ Надежин Михаилрэ удз гъэгъахэр тралъхьащ къегъэлакІуэ ІэнатІэм пэрыту хэкІуэдахэм я фэеплъым.

> КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек гуфІэгъуэ щытыкІэм иту техникэщІэхэр къулыкъущІапІэхэм яритащ икІи Къегъэлакіуэм и махуэм щхьэкіэ лэжьакіуэхэм ехъуэхъуащ. «Ди къегъэлакіуэхэр я ліыгъэкіэ къахощ адрейхэм икіи сыт хуэдэ щытыкІэ шынагъуэ къэмыхъуами, я гъащІэм щымысхьу цІыхур къызэрырагъэлыным хущіокъу», жиіащ кІуэм.

> Надежиным къыхигъэщащ техникэщІэхэр псэупІэ унэхэм, ухуэныгъэхэм, промышленнэ объектхэм къыщыхъуа мафІэсыр гъэункІыфІыным сыт и лъэныкъуэкІи зэрыхуэщІар.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

«Адыгэ псалъэ» газетым и редакцэм щылажьэхэр дыхуогузавэ ди корреспондент Нафіэдз Мухьэмэд абы и анэшхуэ, Къуэдзокъуэ (Щомахуэ) Раисэ Мыхьэмэт и пхъур дунейм зэрехыжам къыхэкІыу.

Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академием и Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ центрым Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ и институтым и лэжьакіуэхэр іуэхущіапіэм и щіэныгъэ секретарь **Къумыкъу (Къумахуэ) Динэ Мухьэрбий и пхъум** хуогузавэ абы и адэ Къумахуэ Мухьэрбий Мухьэмэд и къуэр дунейм зэрехыжам къыхэкІыу.

ДифІ догъэлъапІэ

хьэгъубжэнэхэм къатещкъым Іумыл шылэхъар. ЩыІэжкъым жыг хьэщхьэтеуэ-хэр. Кіуэсэжащ уэсыщіэ лъагъуэхэр. Хьэку хуабэм и дакъэр зэи зымыщіа джэду къуэлэныжьыр тахътэм йумэзыхащи, щхьэукъуэрэ пэт хопырхъыкІ, къоскіэжри, жейбащхъуэнэхэр къызэтрепхъуэт. Маплъэ.

«Езыр» стіолым бгъэдэсщ. Ныкъуэеджэр зэпегъэу...

Джэдум зиукъуэдийуэрэ и нэхэр щІрегъэлъэфэж. ЛІыр мамыру щодэlу абы и пыр-хъым. Зэхех щышылэ жыжьэхэм я даущ. Елъагъу а уэсхэр. Илъэс 80 ипэжкіэ, щіышылэм и япэ махуэу дунейм къытеп-лъэрт «Езыр», Тэнащ Анатолэ. «Илъэс плыщыр дыгъужь

пліыщіщи, илъэс пщіейр пэщащэ пщlейщ», жи лъэпкъ lyщы-гъэм. Погуфlыкl Анатолэ: «Гъэхэр жьыгъэкъым. Жьыгъэр егъэзыхыгъуэкъым. гъузу щыізм я фіыпізщ ди 80-90-хэр. Псэм гуауей къемы эмэ, гур бзыгъэмэ!»

Жэрщ псэр. Гъэрщ гур Щхьэж иlэжщ езым и кхъуа-фэжьей хужьыпсхэр. Тэнащым ейхэр, мес, зыщаупскозу зэрохьэх БорыкъуейкІэ. Налшыкт ар 1942-м къыщалъхуар. Лъэпкъ-кіэ - Абейкъуажэт. Сыту піэрэ нобэр къыздэсым лым лъапцІэрыщэу Борыкъуей къыщи-лъыхъуэр? А зы лъахэм, а зы лъэхъэнэм жьэдэнауэ мэпІэжьажьэ гупсысэ къуэпсыр. Абдеж гуфіэжу щодэхащіэ гъаблэгъейри зауэ Іугъуэри зыпэмылъэща дыгъэ дыхьэрэныр. Къежьапэщ абы зэреджэр...

Тэнащ - сабийр а жылэм дэзыдзар Хэку зауэшхуэрщ. И адэ Мухьэдин Сталинград уlэгъэхэр телъу къикІыжри, куэд ихьыжатэкъым. Зы Іэмали щыІэтэкъым унагъуэр Налшык щыпсэуну. Борыкъуей дэст Тэнащым и анэш Хьэжмэтхэр. Анэдэлъхум: «Хьэуэ, атэкъынэр зи вакъэпсу, Абейкъуажэ вгъэзэж нэхърэ... ФынэкІуэж». Апхуэдэу Хьэжмэтхэ зрашэліэжат я пхъурылъхур. Тэнащыр абы щыгъуэ илъэс етхуанэм иту арагъэнт. Hтlэ, абдежщ япэ дыдэу «щыпынар», «щыхъуэпск<u>І</u>ар» сабий гупсысэр.

Пщыгъупщэркъым уцІыкІуу плъэгъуар. ЩыгъупщэгъуафІэт езы 1946-гъэ уэгъур? Зэманыр гъаблэт. Иджыпстуи зэкІэлъхьэужьу и нэгу къыщІохьэ хэт – сабийрэ, хэти - балигъыу а гъейм хэлахэр. Щымахуэр уаерэ, гъэсыныпхъэ щымы-Іэмэ; бзум худрапхъей унэм щІэмылърэ, щхьэмыжщыпэ дэкіхэр лъэхъуэщхэм икіуадэмэ... Ар зыгъэвахэм я дэтхэнэрт совет властыр къэзыщтэнур?! Тэнащым хуэдэ сабий дыдэхэм узу къытрамышащІэ щхьэкІэ, хьэсэпэхьумэ щІопщыр щыс-хьыншэу теджагуэрт нэхъы-жьыІуэхэм я щІыфэ. ШынагъэкІэ ирагъэдэну минрэ хэтами, а лъэхъэнэм и щІэблэм гущтэ хуищ ат властк в зэджэм. ЗэрылъэфыпІэ иІэкъым гузэрыдзэм, псом хуэмыдэжу, ар зейр сабиймэ... Елъытащ а сабийр къызыхэкlами: ялъ, я лlакъуэкІэ Тэнащхэр зи щхьэ и унафэ- зытехьа лъэпкъщи, и щІэблэм зыщІыж лъэпкъыжьу къекІуэ- нэплъэжыгъуэ кІат. Къыпхуащтэнут-тІэ къыщемылъэпауэм деж, гуемыlуу къефыщlауэ властыр?! Абыхэм ящыщ хамыукІыкІыу къеламэ, ар зи фіыщіэр нэхъыжьыіуэ-хэрщ. Къызэщіагъэплъакъым щіэблэр... Куэдыщэ яшэчащ къащІэхъуар псэууэ къэнэн къудей папщіэ! Иужьыіуэкіэщ Тэнащым ар къыщыгурыІуар. АпщІондэху-щэ?

...АпщІондэху къэжэпхъащ. Борыкъуей дэт курыт еджапІэм щІэтІысхьащ. ГъэІущыжын хуэмейуэ щІэныгъэпсэт а лъэхъэнэм и щІэблэр. Еджэр куэд хъурт. Хьэжмэтхэ я пхъурылъхур гурыхуэт. Къытрамыкъузэу къиштэрт. Къытемыхьэлъэу еджэрт.

Илъэсиблыр къиухри, 1956 гъэм Тэнащыр щ<u>І</u>этІысхьащ Налшык дэт Технологие (иужькlэ – Политех) технику-

Псэм и Іздакъз жьауз

мым. Зы гъэ еджэгъуэ хуэдэкІэ, езым и жыlауэ, «зэманыр игъэ-хьэулейщ, щlегъуэжри»... къызыщІэкІар къиухыжыну Борыкъуей игъэзэжат. ИтІани, техникумым щыщІэса 1956 - 1957 гъэхэрщ Анатолэ и дуней еплъыкІэм плъыфэ гуэрхэр къыщыщІ эувар.

ЪЭХЪЭНЭМ и шыфэлІыфэрщ цыху щхьэхуэм и нэрыплъэр. «Хьэлэмэтыщэт а 1956 - 1957-хэр!, - жеlэ Тэна-щым, - Къэбэрдейр Урысейм зэрыгухьэрэ илъэс 400 зэрырикъум ипкъ иту, декадэр ягъэ-хьэзырырт. Мэлбахъуэ Тимборэ щытеувар 1956-м и дыгъэгъазэрш. Нэхъапэу лэжьащ Бабич Василий. «Зауэми хэтауэ, гъа-щіэм и піалъэ зыщіэ ціыху телъыджэт Бабич. Декадэр апхуэдэу зэпэщу къайхъулІэнут, нэхъапэјуэкіэ абы игъэтіылъа лъабжьэр щымы атэмэ? Къуажэм къыдэкІа адыгэ щІалэхэр къалащхьэхэм зэрыщеджэр; щэнхабзэ ІуэхущІапІэхэм гулъытэ щхьэхуэ щІагъуэтар, уеблэмэ, КъБКъУ-р къызэІухыным хэлъ гугъусыгъухэр лъэныкъуэ езыгъэзар... Бабичщ а псор зи Ізужьыр. Къалащхьэм нэсамэ, абы щыжиІэфырт: Адыгэр лей лъыгъэсыпхъэщ!»

Республикэм и лъэр хуиту щиукъуэдий лъэхъэнэм къалэм къэкіуа щіалэ ціыкіум и еплъыкіэщ ищхьэкіэ къэтхьар. Зихъуэжакъым абы иджып-стуи. Илъэс 80 зи ныбжь ліым егъэщІагъуэ: «Тэмэмкъым цІыхум къыпхуища фіыр щыпщыгъупщэр. Зауэ нэужьым Бабич и закъуэ республикэм къыхуилэжьам хуэдиз зыхузэф зкіа къысхуэщ эжыркъым сэ. Иджы ягу къэкІыжыркъым...»

...НтІэ, дгъэзэжынщ, а хьэлэ-мэтыщэу 1956 - 1957 - хэм... Республикэм кърашэжырт къалащхьэхэм щеджа щІалэгъуалэр. Апхуэдэу Ростов къикlыжат скульптор Бжэlумых Хьид. Тэнащымрэ Хьидрэ зэрызэкъуажэгъум нэмыщІ, зэунэгъут иджы: зы пэш цІыкІу щыпсэуну къащтат, тІуми зэдайуэ. ХьэтІо-

хъущыкъуэ и хадэм Хьид лъэщапіэ щыхухахати, абы къимыкі жыхуаізу, ятізм къыщыхищіыкіырт теплъэхэр. Анатолэ еджэрт. Гъуазджэхэр зимыхамэ щіалэгъуалэм хэпщіати, щэнхабзэ здыщызекІуэ зэхуэс зыхиныртэкъым. Щыгъупщэркъым щэнхабзэмкІэ министру а зэманым лэжьа Къардэн Башир и ціыху щіыкіэ дахэр: «Гъэсэныгъэ екіум и щапхъэу, мо лы Іэдэб зэпІэзэрытыр адэм хуэдэу ятеубгъуат щlа-лэхэм. Жэщ-махуэ имыlэу яхэтт Башир. Зауэм фэбжь хиезыр лъэрымыхьми, хауэ емышыжу игъэгушхуэрт щІэб-

лэр.
Гъукlэгъэсэну щlалэ нэ-хъыжьхэм ящlыгъу Тэнащым езым кlуэцlылъ гупсысэри хуэмыхуу къыщlэкlынтэкъым. Сыт щlыжаlэтэр «Нэм илъагъу - щхьэм и уасэщ»? Щымыщ зыхиубыдэркъым цlыхум. Пхухэулыжынукъым а зэгуэр зыдыжынукъым а зэгуэр зыхиубыдэпари.

Борыкъуей игъэзэжу курыт еджапіэр къиухыжа нэужь, ар щіэтіысхьащ Ленинград дэт къэрал университетым и философие къудамэм. Еджэныр дапщэщи тыншу къехъулІэрт абы. Къытехьэлъэртэкъым а здэкіуари, ауэ щхьэусыгъуэ гуэрхэмкІэ Налшык къигъэзэжри. КъБ-КъУ-м и тхыдэ-филологие фа-

культетыр къиухащ. ┫ 966 гъэм къэкlуащ ар «Ле-I нин гъуэгум». Абы щегъэжьауэ газетым и нэхъ гугъупІзу къалъытэ ІэнатІэм - секретариат лэжьыгъэм - пэрыуващ. Жэуап зыхь секретарым и къуэдзэу, жэуап зыхь секретару къекіуэкіащ Тэнащыр. Газетхэм я нэхъ къузгъуну щыт парт лэжьыгъэмкІэ къудамэм и унафэщІу щылэжьаи къэхъуащ, ауэ къигъэзэжырт секретариатым..

«ПщІэгъуалэ утесмэ, иц къыпхохуэ», жи... Лъэхъэнэ зэблэкІыгъуэхэм зыдэлэжьэну къыхуихуахэмрэ, редакцэмрэ Анатолэ дауэ илъагъужу пІэрэ? Езымищхьэ Іуэхук Іэкъэгъэпсэлъэгъуей щхьэкlэ, «Гупым» нэсмэ, Анатолэ зи гугъу къыпху-

ищіхэм yalyeгъаплъэ, къыбб-гъэдэсым хуэдэу! Уи нэгу къыщіохьэ Тэнащым и япэ рекъыщІохьэ Тэнащым и япэ редактор нэхъыщхьэр... Сэхъу Къэрэщейт ар. «Сыт щыгъуи къалъыхъуэу, зэзэмызэххэ фІэкіа къахуэмыгъуэт цІыхухэм ящыщт. Гуапэт. ГущІэгъулыт. Псэ хьэлэлт», - жеІэ езым. Къэрэщей зауэм хэтат. Узыншагъэ иІэжтэкъым, итІани зышьмысурыжу пажъэрт Гупым я

щымысхьыжу лажьэрт. Гупым я Іуэху зэрыригъэфІэкІуэн фІэкІа, нэгъуэщІ къалэн дунейм тету ищІакъым абы. ЦІыху бгъэдыхьауэ «хьэуэ» къыхигъэкІыртэкъым. Къэрэщей куэдым къацІыхурт. Къэгъэлъэгъуапхъэщ Мэлбахъуэ Тимборэ деж абы щиlа пщlэр. Къыфlэлlыкlхэрт мо лlы щыпкъэм. Тэнащым къеlуэтэж: «Апхуэдизкlэ псэ хейти, игу къэкlыххэртэкъым къулыкъум тыншыгъуэ гуэрхэр къыпих зэрыхъунур. Шэджагъуашхэр къэсмэ, ещІэкъуауэу-рэ къехынт ещанэ къатым; зэпрыкіынт автобус къзувыіэпіэм... рыкіынт автооус къзувытатым... Шофёрыр гузавзу кіэлъып-хъэрырт. Къэрэщей гъумэтіымэурэ къзувыіэпіэмкіэ еіэрт: «Уэ езыми уи шэджагъуаш-хэщ!».

Тэнащыр газетым къыщыкІуа 60 гъэхэм ІэнатІэхэр зэпэубыдат. Хэплъыхьыпауэ щІэныгъэ зиІэхэрт редакцэм щылэжьэну зыхуагъэфащэр. «Ленин гъуэгу»-м абы щыгъуи щылэ-«Ленин жьащ латин алфавитым тету зэгуэр тхахэм ящыш. Шылажьэрт 1934 - 1938 гъэхэм шэкъэуэжыр кіуэціылъ тіэкіур ди блэгущізу дыщіэкіырт». Щіэкіхэрт къызэрамыгъэзэжынум хуэхьэзыру... Къагъэзэжатэкъым редакцэм щІэкІыу зауэм Іухьа щІалэ гуп-

Газет тхыгъэхэр илъэс куэдкІэ къэзыщыпа КІуэкІуэ Къэрэжан гупыкІыгъуейуэ и гукъэкІыж гуэрым хозэрыхьыж иджы Тэнащыр: «А нэмыцэжь зауэр щыр. «А нэмыцэжь зауэр иухыху, азэлыхь, ди унэ нэху сыкъыщемыкlа! СтІол джафэр си гъуэлъыпІэрэ, газет Іэтэр си пІэщхьагъыу, сыщыІащ редакцэм. «Къэрэжан!» жавамэ, кърагъахь ауэ арти, сыкъеп-кіэрт... Мыз Нафихь къэт ысырти, къызжиlэр къэсщыпырт.»

ЦІыху гъэщіэгъуэнхэм ядэлэжьащ Анатолэ. Абыхэм я гугъу жьащ Анатолэ. Аобіхэм л тугьу къыщыпхуищікіэ, дэтхэнэм ифіри егъэіупщі: гупым я фіыщіэкіэ газет жанрхэр убзыхуа зэрыхъуар; къахуэтхэу щытахэр щхьэхуэу къыхегъэщ:

«Къэхъун къикІыурэ, иджыпсту хуэдэу си нэгу щІэтщ, и цеибгыр щІэкъузарэ, вакъэ зэрытыр лъыгъыу ХьэхъупашІэ Амыр хъан тхыгъэхэр къыщытхуихьыу щытар»,- жеlэ Тэнащым.

ЗЫПЭРЫТ Ізнатізм хилъхьа гуащіздэкіыр къалъытэри, Тэнащ Анатолэ 2014 гъэм къыхуагъэфэщащ КъБР-м и щІыхь тхылъыр. Илъэс 55-рэ мэхъу газетым ар зэрыщылажьэрэ. Иужьрей илъэс 20-м «Адыгэ псалъэм» и зэдзэкlакlуэщ. Нобэрей къыдэкІыгъуэхэм папщІэ Тэнащым жиlэм узэгупсысын хэлъщ: «Адыгэ газетыр нэхъапэlуэм щІэджыкІакІуэ мин 25-27-м щІаІэрыхьэу щытам и щхьэусыгъуэхэр иІэжщ. Абы къыхуэныкъуэхэм яІэтэкъым нэгъуэщІ жындэхупІэ. Жылагъуэр адыгэбзэкІэ гупсысэрт. Адыгэ гупсысэр унагъуэм илът. Иджыпсту пощтхэм я Іуэхут-хьэбзэхэр зэрыдзыхьщІыгъуэджэм и гугъу умыщІыххи, газет къыщІалъыхъуэн псыхуэлІэ ямыІэжу, цІыхур интернет Іэ-

малхэмкіэ ягъэнщіащ. Ди газе тыр къызыхудэкІыр хэт? Абыхэм я бжыгъэр дапщэ? Я ныбжь дэнэ нэсрэ? Упсэлъэн папщІэ, узэпсалъэр хэтми пщІэн хуейкъэ?».

Газет Іуэхум хуэІэзэ нэхъыжьым къыгуроГуэ зэманым къигъэув мэсхьэбхэм псалъэр пэгъэшэрыуэн зэрыхуейр

Куэд щІауэ зэдолажьэ «Адыгэ псалъэм» и редактор нэ-хъыщхьэ Жыласэ Заурбэчрэ Тэнащ Анатолэрэ. «Согъэщlагъуэ, - жеІэ Жыласэм, - зэй и бээгупэм темыкІыу, Толэ игъэфІэж «Гупым» нэхъыфІ дыдэу хэлъахэр езыми зыхилъхьащ. Зэрысціыхурэ тетщ ар зы щэным. Мэлажьэ гугъэзагъэу,

нэфlэгуфlэу, Іэдэбу». Шал Мухьэмэдщ нэхъыбэ дыдэрэ Анатолэ редакцэм къыщыдэгъуэгурыкІуар: «Къуэпс быдэкіэ пыщіащ ар и Джылахъстэнейм. ГумащІэщ псэ зыІут дэтхэнэмкІи. КъызощІэж и хьэвшыр кІуэдар гуажэ щыхуэхъуаи... КъызощІэж и бжьаІуэр... Илъэс 80 жыфІэ щхьэкІэ, Тэнащым и гупсысэр жанщ», кънддогуашэ Шалыр.

Псалъалэкъым Анатолэ: СфІэфІкъым уаз щатыр. Сфіземыкіущ щІалэгъуалэр «лъэпкъ гуауэкіэ» яужьыгуу щыхагъэлъадэр. Фэрыщіыгъэу къызолъытэ «Сыадыгэу сыкъигъэщащи, кізухыншэў сына-сыпыфіэщ!» щыжаіэр... Зы дыгъэщ псоми къыттепсэр. Укъызэригъэщіа къудеймкіэ хуэщі шыкур. Уи шхьэ-уи псэр зэгъэтіысыліэжи, уэр-уэру ущізукіытэн пкъуэлъмэ, зэупщіыж. Зыіуплъэж... Зыдумыльагъуж-рэ апхуэдэ? Уи ціыху къалэныр бгъэзэщІащ!»

Тэнащыр зыхуэарэзыжкъым и щіэныгъэмкіэ: «Дыщіалэху, ди гугъэщ деджэу. Зэман докі, дызоплъэкІыжри... тлъагъур сыт? Дызэремыджар! Си щхьэкІэ сохъуапсэ куууэ еджахэм».

ЦІыхум зыхуигъэувыж пщалъэхэмкІэ нэрылъагъущ и щэныр здынэсыр. Зы еджа Іущ дунейм тетагъэнкъым зыф1э-Іущыжу..

Мы тхыгъэм къеджахэм къафІэщІынщ зи гугъу тщІым и балигъ гъащІэр жьы къыщІэмыпщэрэ псы къыщІэмыуэу екІуэкlayэ. Хэт зыщІэр абы й жьап-щэхэр?! ЛІым и зэхэщІыкІыр куэдым полъэщ: «Бынхэр ящІэджэлыкlыурэ, зи пхъурылъху-къуэрылъху зыпlыжахэр усабийуэ плъэгъуа нэужь, къыбгуроlуэ – упсэўн хуейщ, къыпщыгугъхэм я хьэтыркlэ. Къыплъысар уи щхьэ йумыпэсу ущыныкъуакъуэр фіыкъым. Узэплъэкіыжыху - уолъэпэрапэ. Сыт щыгъуи пщІыгъужщ а уи гуауэр. Къыдэбгъэжеижмэ, нэхъ ІэфІ? ГъащІэр зыгъэІэфІыр - къыпхуэныкъуэхэрщ. Зэзэмызэ нэхъ мыхъуми, щІэблэм уигъэгуфІэмэ, арщ уи гупсэхугъуэр.»

ТЭНАЩЫМ пхъуитІ иІэщ. ИІэщ а зи гугъу ищі гупсэху гъуэр къезытхэри: плІыри пщащэу, пхъурылъху цІыкІуиплІ Бельгием и къалащхьэ Брюссель щопсэу, щоджэ, щолажьэ.

Узыригъэхъуапсэу фІэщ Анатолэ. ГушыІэ дахэ хэлъщ. Жыжьэ маплъэ. Куэдым гу лъетэ. Апхуэдэ зэхэзеплъэхэр щымы атэмэ, зэхэтхынут абы и нетІэрей ныкъуэеджэм къыхэјукіа щіагъыбзэр?! Псэм иІэжщ и Іэдакъэ жьауэхэр... Къелъыхъуэжыр лъапэнэху, гупсэхугъуэ. Нэхъыбэ хуэныкъуэкъым зигурэ зи шхьэрэ зэтелъыр! Борыкъуей нэмыщІ дэнэт-тІэ Тэнащым ар къыщигъуэтынур?!

ЛІым и илъэс 80-р жьыхуу зыхь щІышылэ кхъуафэжьейхэр зэпымыууэ гъуэгу тетщ. Щхьэзакъуэ гупсысэхэри, хьэхэри, бжьэхэри, джэдухэри къыздыщежьэр а зы лъагъуэрщ, а зы лъапсэрщ.

Тэнащ Анатолэ дыхуохъуахъуэ и гъуэгуанэр кіыхь хъуну!

КЪАРМЭ Іэсият.

Гъуазджэ

Ди псэлъэгъухэр

Пащты Герман ягъэлъапІэ

Урысей сурэтыщі, график ціэрыіуэ, УФ-м и ціыхубэ художник, Художествэхэмкіэ Урысей академием и академием, профессор, Красноярск дэт ксилографие школыр къызэзыгъэпэща икіи абы и унафэщі, 1967 гъэм къыщыщіэдзауэ СССР-ми УФ-ми я Художникхэм я зэгухьэныгъэхэм, 1975 гъэ лъандэрэ ди къэралым и Журналистхэм я союзым хэт Пащты Герман и ныбжыр илъэс 80 щрикъум ирихьэлізу зэхаша Іуэху дахэхэр ди республикэм и къалащхьэм щекіуэкіащ.

ИДЖЫБЛАГЪЭ ар Іущіащ Къэбэрдей Балъкъэр къэрал университетым и студентхэм. И гъащіэмрэ и гуащіэмрэ ахэр щыгъуазэ хъуа иужь, яфіэгъэщіэгъуэну зыщізупщіэнур куэдти, и гуапэу абыхэм епсэлъыліащ.

Иджыпсту ціыхухэр зэрыт щытыкіз гугъуми емылъытауэ, КъБР-м и Лъэпкъ музейм ціыхушхуэ щызэхуэсат Герман и гъэлъэгъуэныгъэм еплъын папщіз. Гуащізшхуэ зиіз, еш зымыщіз сурэтыщіым утыку кърихьащ адыгэ лъэпкъым, абы и тхыдэм, ціыхухэм я псэукіэм кърит гупсысэхэм къагъэщіа и іздакъэ-щізкі телъыджэхэр. Апхуэдэуи дапхъэхэм телът Пащтым теухуа тхыгъэхэр зэрыт, и лэжыыгъэхэрмкіз гъэдэха тхылъхэр, открыткэхэр, буклетхэр, нэгъуэщі хьэпшып куэди.

Зэlущlэр къызэlуихащ икlи иригъэкlуэкlащ музейм и тхьэмадэ Накуэ Феликс. Къызэхуэсахэм фlэхъус яриха иужь, абы псалъэ иритащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщlым и къуэдзэ, Пащты Герман и илъэс 80-р хуэгъэлъэпlэныр къызэзыгъэпэща комитетым и унафэщl Хъубий Марат. Ар къеджащ ди республикэм и Ізтащхьэ Кlуэкlуэ Казбек къыбгъэдэкl хъуэхъу тхыгъэм. Езыми псалъэ гуапэхэмкlэ нэхъыжьыфlым зыхуигъэзаш

жыфіым зыхуигъэзащ.
Къыкіэльыкіуэу псалъэ зрата,
Къэбэрдей-Балъкъэрым щэнхабзэмкіэ и министр **Къумахуэ Мухьэдин**къызэхуэсахэр кіэщіу щигъэгъуэзащ
Пащты Герман и гъащіэм и къекіуэкіыкіам, абы и лэжьыгъэм.

Зэlущіэм зыкърагъэхьэлlат гъунэгъу республикэхэм, нэгъуэщі щіынальэхэм, уеблэмэ езы Герман щылажьэ Красноярск къикіа хьэщіэ лъапіэ куэдым. Къэпсэльапіэр хуит зыхуащіа псоми зы жьэу жаіащ абы хуэдэ ціыху гуащіафіэ къызэрыгъуэтыгъуейр, и творчествэм и фіыпіэм, и унагъуэ дахэм, и къарум къихьамрэ иджыри лъэпкъым іэджэкіэ зэрыщыгугъымрэ къыхагъэщащ.

Гъэлъэгъуэныгъэм хэтахэр иужькіз кіуащ «Акрополь» уардэунэм. Абы Пащты Герман и пресс-конференцэр щекіуэкіащ. Журналистхэр зыщізупщіэн я куэдт, гъэлъэгъуэныгъэ гъэщіэгъуэным, и махуэ лъапіэм, гъащіям зыхуиущияхэмрэ абы зэрыщыгугъымрэ, дяпэкіз и мурадхэм.

Дэри ди гуапэу дохъуэхъу сурэтыщым! Узыншагъэ иlэу лъэпкъым иджыри куэдрэ хуэлэжьэну ди гуапэщ!

ИСТЭПАН Залинэ. *Сурэтыр* **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

къуздз аксанэ: Германием ущыпсэуну тыншщ, ауэ ди хэкумрэ хабзэмрэ хуэдэ щыІэкъым

Къулъкъужын къуажэм къыщыхъуа, щеджа адыгэ пщащэ щІыкіафІ́э Къуэдз Аксанэ щызэзгъэцІыхуар Германиеращ. Илъэс зыбжанэ ипэкіэ къыщызэрагъэпэща, Адыгэ щэнхабзэм и дунейпсо фестивалым щыщ зы пшыхьыр езыгъэкіуэкіар Аксанэт. Хэкум икіахэр дыдихьэхат абы Іурылъ адыгэбзэм и къабзагъымрэ лъэпкъ Іуэхум хуэнэхъуеин-шэу хамэ щІыпІэ зэрисымрэ. Ар илъэс 20-м нэблэгъауэ Германием щопсэу, щолажьэ. Унагъуэщ, пхъуитІ иІэщ. Нэмыцэ къэралыгъуэм къыщаІэт сыт хуэдэ адыгэ Іуэхуми жыджэру хэтщ, щіэблэм адыгэбзэр егъэщіэным и гуащіэ хелъхьэ. Иджыблагъэ лъагъунлъагъу хэкум къэкlуэжати, упщІэ зыбжанэкІэ зыхуэдгъэзащ.

- Аксанэ, илъэс 20 лъандэрэ уахэсщ нэмыцэ къэралыгъуэр псэупіэ зыхуэхъуа ди лъэпкъэгъухэм. Шэч хэмылъу, дэ япэу тфіэгъэщіэгъуэныр сыт я псэукіэ, адыгэбзэр, хабзэр хъумэнымкіэ я Іуэхур сытым тет? Ноба адыгэбзэкіэ къопсэлъэф яхэт Германием къыщалъхуа адыгэхэм? Нэхъыжьхэр гуры узгъуэщ, щіалэгъуалэмрэ курыт ныбжьым итхэмрэ нэхъ ятеухуауэ узгъэпсэлъэнут.

Нэмыцэм ис псоми я гугъу сымыщІу, сэ сыщыпсэу Ганновер къалэр къэсщтэнщи, Сирием къикІа адыгэхэр къытхыхьэри, ди щІалэгъуалэр нэхъыбэ хъуаш. Сэ абыхэм адыгэбзэр зрагъэщіэнымкіэ садоіэпыкъу. Си лэжьыгъэм сыкъыщыдэхуэ зэманым, тхьэмахуэ махуэхэм садолажьэ. ЯщІэжрэ щІалэгъуалэм адыгэбзэ? Куэдым яІурылъкъым. Ауэ адыгагъэр зэрахьэ, я лъэпкъ хабзэм тетщ, къызытекІари къыздикІари ящІзу апхуэдэщ. Ар къызыхэкіыр адыгэбээ зымыщіэж адэ-анэм я унагъуэм щапІ сабийм бзэр Іурамылъхьэф шхьэкІэ я лъэпкъ тхыдэр зэрыжрагэрш, зэхэшгыкг ягэу къызэрагъэтэджырщ. Нэмыцэ щІалэгъуалэм къахыбоцІыхукІ адыгэхэр. Ари куэд и уасэщ. Абы къокІ ар и хьэл-щэнкІэ, и дуней тетыкІэкІэ адыгэу къызэрынар, нэмыцэм яхэту къэхъу щхьэкІэ, ящыщ зэрымыхъуар. Си гугъэщ дяпэкІэ щІалэгъуалэм бзэ нэхъ яІурылъ хъуну. КІуэтэху яlэщlэхунуращ жыпlэ щхьэкlэ, дунейм къыщыхъу зыужьыныгъэм лъэпкъ мащlэхэми сэбэп къахуэхъун куэд къыхах. Дэ псори зы унэ дыщІэс хуэдэу дыщызэпыща зэманым дыкъызыхэкІар дгъэгъуэщэну, хамэ къэралыбзэхэр зыбжанэу щыдджкіэ, ди анэдэлъхубзэр зэдмыгъэщІэну хуитыныгъэ дијэкъым. Сэ ядэслъагъур зыщ адыгэбзэр ямыщІэми, зрагъэщіэну зэрыхуэпабгъэрщ.

- Германием япэ дыдэу Адыгэ хасэ къыщызэзыгъэпэщахэм ящыщу дэ фіыуэ доціыху Тіамжьыкъуэ Умар-Фарукъ, ар куэдрэ хэкуми къэкіуащ, хамэ къэралхэм ис адыгэхэм щхьэкіэ куэд зыщіа ліыщ. Абы уэри удолажьэ. Умар-Фарукъ и іуэхущіафэхэр адыгэхэр адыгэу къызэтенэным сэбэп зэрыхуэхъум, нобэ екіуэкі лэжьыгъэхэм утезгъэпсэлъыхьынут.

- Умар-Фарукъ пщіэшхуэ зиізу Германием ис адыгэліхэм язщ жысіэ мыхъуу, япэщ жысіэмэ, нэхъ сигу зэгъэнущ. Си дыпсэуну си насып къызэрихьам щхьыкіэ. Дэ лэжьыгъэ іуэхукіи дызэхуозэ, унагъуэкіи дызэкіэлъокіуэ. Си адэ-анэм сазэрыпэіэщіэр тынш сщищіу си гъащіэм хэт адэ пэлъытэщ ар.

щіэм хэт адэ пэлъытэщ ар.

И лэжьыгъэмрэ и зэфіэкіымрэ утепсэлъыхьын щіэбдзэмэ, жэщ-махуэкіэ къыпхуэіуэтэнкъым а ліым и лъэпкъым хуищіэмрэ и хэкум зэрыхуэпэжымрэ. Умар-Фарукъ лъэхъэнэхэр зэпызыщіэ ціыхущ жыпіэмэ, ущыуэнукъым. Абы ищіэмрэ, иджымрэ, къијуатэмрэ, нэхъыщіэхэм зэрадэгуашэмрэ пщалъэ гуэркіэ къыпхуэлъытэнукъым. Институт ущеджэн хуейкъым адыгэхэм щхьэкіэ зыгуэр къэпщіэн, уи бзэр, хабзэр зэбгъэщіэн щхьэкіэ, атіэ а нэхъыжьыфіым убгъэдэсын хуейуэ аращ. Я насыпщ иджыпсту и гъусэу псэу щіалэгъуалэм. Къулъкъужын адыгэ къуа-

жэжьым къыдэкlа сэ, адыгагъэкlэ, хабзэкlэ, бзэкlэ сыкъигъэlуэщхъуу адыгэлl нэсщ ар.

Хуабжьу архив куэд иlэщ. Ар зыщымыгъуазэ зы налъи адыгэ тхыдэм хэткъым. Хамэ къэрал куэдым япыщlауэ, хэкум къэкlуэжырейуэ щытщ. Мис абы иlэщ адыгэ щlалэгъуалэм зэрадэгуэшэн икlи щхьэхыркъым. Лэжьыгъэ купщlафlэ куэд къызэринэкlащ. Германием щылажьэ Адыгэ хасэхэм я федерацэм и тхьэмадэу щыщытами ди пъэпкъым къыхуэщхьэпэн lyэху дахэ куэд зэфlигъэкlащ, иджыри ядолажьэ, абы хиша лъагъуэрщ адрейхэр зрикlyэр.

- Германием щыпсэу адыгэхэм я дежкіэ гум жьы дезыгьэху гуэру факъыщыхъу хъунщ хэкум икіа адыгэхэр. Уэ укъызощтэри, уи къару елъытауэ сыт яхэплъхьэфрэ абыхэм я адыгагъэр яфіэмыкіуэдынымкіэ? Уэ уипхъухэм адыгэбзэ ящіэрэ, къагурыіуэрэ?

- Сэ сіурылъ адыгэбзэм, дауи, ехъуапсэу, езыхэми апхуэдэу зрагъэщіэну хущіэкъуу апхуэдэщ. Іуэху гуэр къызэдгъэпэщмэ, сэращ езыгъэкіуэкіыр. Адыгэбзэкіэ зыгуэр ятхын хуей хъуамэ, сэращ зызыхуагъазэр. Ди жагъуэ зэрыхъущи, Хасэм щедгъэкіуэкі ззіущіэхэмрэ дерсхэмрэ мащіэщ бзэр шэрыуэу зэбгъэсэнымкіэ, утхэфу, уеджэфу зебгъэсэнымкіэ. Щіалэгъуалэр йоджэ, нэхъыжыіуэхэми я унагъуэр зэрагъэпсэун къалэжьын хуейщи, зэман куэд яіэкъым. Тхьэмахуэ махуэращ ахэр щыщхьэхуитри, зэрыхъукіэ, дызэхуозэ, дерсхэр идогъэкіуэкі.

Си хъыджэбзхэм фіыуэ ящіэ - нэхъыжьыр илъэс 24-рэ мэхъури, адыгэбзэр фіы дыдэу егъэшэрыуэ, нэхъыщіэми ар и щапхъэщи, мэпсалъэ. Германием щыпсэу щхьэкіэ, европей модэм зыкъыкіэрамыгъэхуну хэт щхьэкіэ, зэрыадыгэр ягъэгъуащэркъым. Ар я напщіэ телъщ. Уеблэмэ, нэхъыщіэм нэмыцэ хьэл гуэр дилъэгъуамэ, нэхъыжьым зэрегъэзэхуэж: «Дэ адыгэхэм ар ди хабзэкъым, дэ мыхуэдэущ дызэрыщытыр», - жиіэурэ еущий.

- Нэхъыбэу узыдэлажьэри уи гъунэгъури нэмыцэщ, ныбжьэгъу куэди уи!э хъунщ. Сыт хуэдэ ахэр я ц!ыху щ!ык!эк!э, я дуней тетык!эк!э? Адыгэхэмрэ нэмыцэхэмрэ зэрызэбгъэщхь хьэл гуэрхэр щы!э хьэмэрэ зэмыщхьыххэрэ? Тынш абыхэм уадэгъуэгурык!уэну?

- Зы къиин хэслъэгъуакъым, абы сызэры пхъуэрэ. Хуабжьу цыху зэпізэрытхэщ икіи сабырхэщ нэмыцэхэр. Зэи я мыіуэху зэрахуэркъым, уи гугъуи къащіынукъым. Лэжьыгъэкіи ныбжьэгъугъэкіи сызыпыщіахэм пщіэ къысхуащі, сызэрыадыгэр, Урысейм, Кавказым сызэрыщыщыр ящіэ. Тыншу уадогъуэгурыкіуэф. Ди менталитетыр этемыхуэу жыпіэ щхьэкіэ, псори зэльытыжар ціыхугъэрауэ собж. Ар ціыхум хэлъмэ, дэнэ къэрал къыщамылъхуами, сыт хуэдэ лъэпкъ къыхэмыкіами, удэгъуэгурыкіуэфынущ.

- Аксанэ, нэмыцэхэр къахэс лъэпкъхэм дауэ яхущыт? Адрей къэралхэм адыгэхэм пщІэшхуэ къыщыхуащІ, Германиери апхуэдэ?

- Адыгэ нэхъыбэ зэрыс къэралхэм ятещіыхьауэ жэуап нэхъ пэж пхуэтыну хъунщ. Ауэ си щхьэкіэ сыкъапщтэмэ, пщіэи къытхуащі икіи езым уащыщ дыдэм хуэдэу къыпхущытщ. Нэмыцэ защіэщ сэ сызыдэлажьэхэри, я гуэныхь сыхуейкъым. Адрейхэм яіэ хуэгъэкіуатэм хуэдэ сэри сиіэщ, си унафэщіхэр къысхуэарэзыщ, къыздэлажьэхэм сагуроіуэ. Сыкъызыхэкіар, нэгъуэщі щіыпіэ сыкъызэрикіар щажесіэкіэ, яфіэгъэщіэгъуэнщ, абы нэхъ пэгъунэгъуж уахуищіу фіэкіа, Іумпэм уащіыну ягу къэкіыххэркъым. Ціыху гуапэщ нэмыцэхэр.

- Къэралитым щекіуэкі псэукіэм и піалъэр бощіэ. Сыткіэ зэщхь, зыщхьэщыкірэ? Дэнэ ущыпсэуну нэхътынш?

- Къэралым и псэукіэр къапщтэмэ, нэмыцэ хэгъэгум щекіуэкі псэукіэр зэрызэгъэпэщамрэ абы хабзэр зэрыщызэтеубламрэ псоми ящіэ. Абы и лъэныкъуэкіэ Германием ущыпсэуну нэхътыншщ, къэблэжьым укъуэліыкіынукъым, мыбдеж къыщахь улахуэм еплъытмэ.

Адыгэхэм ебгъапщэмэ, хуабжьу нэхъ тыншу мэпсэу нэмыцэхэр. Хабзэ яхэлъщ абыхэми, ауэ ирагъэлейркъым. ХьэщІапІэ кіуэнумэ, вино птулъкіэ къащтэнуращ, здэкІуахэм ерыскъым къикъутэ Іэнэ къагъэувынукъым, уэршэрыху зэдзэкъэну тІэкІу фІэкІа. Сэ ар сигу ирохь. Адыгэхэм куэд зэхуащ э, зэІэпахымкІи, зыхуащІэри ирагъэлейуэ къысщохъу. Зи гугъу сщІыр ди унэхэми зыхуэпэкІэми щыболъагъу. ХьэгъуэлІыгъуэ къудейр къащтэт. Мыбы цІыхуу зэхуашэсымрэ ерыскъыуэ къаlэтымрэ егъэлеякъэ? Мыр Европэм езгъапщэу е европей еплъыкІэ сыхъуауэ къыфщымыхъу. Адыгэ бзылъхугъэ хуэдэу жызоІэ, ди лъэпкъым хуабжьу ирагъэлей зэрыхъуар. Ауэ, пэжщ, ди хабзэм хуэдэ, ди хэкум хуэдэ нэгъуэщІ щІыпіэ щыбгъуэтынукъым. Псэкупсэ къулеягъыу дбгъэдэлъым хуэдэ нэ-мыцэхэм яlэкъым. Ар кърибгъэлъэгъуэну урикъунш адэ-анэмрэ бынымрэ я зэхущытыкІэр, дэ дыкъызэлъхуахэм дазэрыпыщІар. Нэмыцэм балигъыпІэ щиувахэр адэ-анэм унэкъуэщ хуэхъуауэ жыпіэ хъунущ. Яхокіри, я щхьэр ягъэпсэуж. Адэ-анэм деж щызэхуэсыжынуращ, ИлъэсыщІэм илъэсым зэ. Дэ ди сабийхэм гулъытэрэ ІэфІагъыу ягъуэтымрэ зи ныбжь хэкІуэта адэ-анэм хуащІыж пщІэмрэ уасэншэщ. Ахэр дахэу зэкlэлъыкlуэу, зэрылъагъуу, щlэблэр дадэ-нанэм я куэщІ ирапІыкІыу зэрызэхэсыр фІыгъуэшхуэщ. Мис апхуэдэ хуабагъ зыхэзымыщІэ нэмыцэхэр сфІэгуэныхь мэхъу. Щапхъэ куэд къыпхуэхьынущ псэукІэ тыншым теухуауи, зи гугъу сщІы фіыгъуэхэм ехьэліауи. Сэ срогушхуэ адыгэ лъэпкъым сыкъызэрыхэкіам. Дэнэ сыщыпсэуми сыхуейщ адыгагъэ зезыхьэ цІыхухэм сыкъаухъуреихьыну. Дэ, Ганновер дэсхэм, абыкІэ ди гур щыз ещІ ди нэхъыжьыфІ Умар-Фарукъ. Куэдрэ ди япэ Тхьэм иригъэт!

Епсэльар **НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэщ**.

щІыналъэм гуэрым сыщыщІэупщІат егъэджакіуэхэм ящыщу екіуэкіыну зэпеуэм къыхыхьэмэ хэт нэхъ зэпеуэм къыхыхьэмэ хэт нэхъ зыхуэфащэр, жысіэри. Къуэщіысокъуэ Мадинэ и ціэр занщізу къраіуат. «И іуэхум хузіэижьщ, нэгъэсауэ ціыху шырытщ зэпеуэм хыхьэну абы дзыхь худощі», - жаіэгъат. Адыгэбзэм хэхых худощі», гозпъэр Мадина томучуа за псалъэр Мадинэ теухуауэ зэрыжаlар гъэщlэгъуэн сщыхъуащ. «ЗэпІэзэрыт» мыхьэнэращ абы хэлъыр, ауэ абы къы-щынэркъым... Ціыхур шырытщ зыхужаІэр сыт щыгъуи зы щІыкІэм тетщ, и Іуэху бгъ́эдыхьэкіи и дуней тетыкіи зэрыуэзэрыбг хъуркъым, узэрыщыгугъым тебгъуэтэнущ. Жи-

КЪУЭЩІЫСОКЪУЭ Мадинэ нэІуасэ зэрысхуэхъурэ илъэсипщІым нэблэгъащ, лъэныкъуэ куэдкІэ къэсцІыхунуи игъуэ сихуащ. Мадинэ сыткій арэзы укъищІу цІыху гугъэзагъэщ: къалэн щыпщІ Іуэхур зыхуей хуэзэу зэригъэзащІэмкІи, дапщэщи щІэщыгъуэ хьэлъафІэхэр Іуэхум зэрыхилъхьэмкІи, лэжьыгъэр етіуанэу нэгъуэщі утыку къыщребгъэлъхьэжми, щіэ зыкъоми хилъхьэжауэ зэрызэригъэпэщыжымкІи... Зы псалъэкІэ жыпІэмэ, Мадинэ лэжьакІуэшхуэщ.

Іар иужькіэ згъэўнэхуащ.

Дэри Мадинэ «Адыгэ псалъэ» газетым и хьэщІэщым къедгъэблагъэмэ, упщІэ зыбжанэкІэ зыхуэдгъазэрэ щІэджыкІакІуэхэм къывэдгъэцІыхумэ, игъуэу къэтлъытащ.

Мадинэ, адыгэбзэр езыгъэджхэм уи цІэр зэхэзымыха куэд яхэткъым. Апхуэдэу щыт пэтми, «Адыгэ псалъэ» газетым еджэхэм нэхъ гъунэгъуу

нэІуасэ уахуэтщІмэ, ди гуапэт. Сызыщыщ лъэпкъым и унэціэращ зесхьэр. Афізунэхэ сранысэщ. Си адэр трактористу лажьэу, и гъащіэр щіым епхауэ псэуащ. Си анэри губгъуэ лэжьыгъэхэм жыджэру хэлэжьыхьу къекіуэкіащ. Си анэр схуэпсэущ, Тхьэм куэдрэ узыншэу къытщхьэщигъэт. «Адыгэ псалъэ» газетыр зыхилъхьэ щыІэкъым, зы сатыри къримынэу щеджыкі, и гуапэ дыдэ хъунущ гулъытэ къызэрысхуэфщар. Сэ фіыкіэ сигу куэдрэ къызогъэ-кіыж си адэшхуэ-анэшхуэхэр. УнагъуитІри зэпэмыжыжьэу дыпсэурти, сытым дежи я нэlэ къыттетт. Пщыхьэщхьэкlэрэ дыдихьэхыу дедаlуэрт абыхэм къытхуаlуэтэж хъыбар хьэлэмэтхэм, таурыхъ гъэщІэгъуэнхэм. А лъэхъэнэрауэ къыщІэкІынщ анэбзэм и ІэфІыр щызыхэсщІар, ди ІуэрыІуатэр лъэпкъым и ды-щэ пхьуантэу зэрыщытыр къы-щызгурыІуар. ИужькІэ, университетым сыщышІэтІысхьам, Нало Ахьмэдхъан и жэрдэмкіэ, хъыбар куэд стхыжауэ щытащ, ауэ ахэр зесхьэфакъым. Ахьмэдхъан естри, зыри къызыхуэзгъэнакъым. Къысхуэщ южээр сабийхэм я гъусэу езгъэкІуэкІ лэжьыгъэхэм къэхутэныгъэ къышызогъэсэбэп. Ди унагъуэм илъа хабзэмрэ зэгуры уэмрэ си

гъащІэм хэпщауэ сопсэу.
- Адыгэбзэ... Мы псалъэм къикІыр къыбгурыІуэ къудей-къым, Мадинэ, атіэ абы ури-Іуэхущіэщ, уи гъащіэм тепщэныгъэр щиІыгъщ. Сыт ар Іэщіагьэ пхуэзьщіар, дауэ абы укъызэрыхуэкіуар?

- ЕгъэджакIvэ ІэшІагъэр сыпсэлъэф сызэрыхъурэ сфіэфіт, ауэ нэхъыбэу лъагъуныгъэ хузэзыгъэщ ар си япэ егъэджак уэ, Къардэнхэ япхъу, Къумыкъухэ я нысэ Лидэщ. А цІыхубз дахэр апхуэдизкіэ фіыуэ слъэгъуати, егъэджакіуэ лэжьыгъэ фіэкіа нэгъуэщ Іэнатіэ зэи сехъуэпсакъым. Иджыпстуи си нэгум щІэтщ ди гуэщ цІыкІум пхъэшыкъу папщІзу пхъэбгъушхуэ щІэсхьауэ, хьэблэ сабийр абы щезгъаджу сызэрыщ осу щытар. Еянэ классыр къэзуха нэужь, сэ Налшык егъэджакіуэхэр щагъэхьэзыр училищэм сыщІэтіысхьащ. Егъэджакіуэ лъэщ-

Данэм хэсым данэр зэгуещэ

Ди хьэщІэщым ●

хэм срагъэджащ - Джаурджий ХьэтІыкъэ, Мыз Мухьэмэд, КІыщокъуэ Хъамсинэ сымэ я дерсхэр си гум ихужыркъым. Хъамсинэ тхыдэмкіэ дригъаджэми, и дэлъху Алим и хъыбар куэдым дыщІигъэдэІурт, и усэхэм къыт-хуеджэрт. Педучилищэр 1980 гъэм къэзухри, а гъэ дыдэм КъБКъУ-м урысыбзэмрэ адыгэбзэмрэ щыхурагъаджэ и къудамэм сыщІэтІысхьащ. Дыбынунагъуэшхуэти, си адэ-анэм заочнэу седжэмэ нэхъ къащтэрти, лэжьапіэ сыуващ. Пэщіэдзэ классым щыщіэздзащ си лэжьыгъэр, иужькІэ урысыбзэмкІи езгъэджащ. Абы иужькІэ сэ унафэщІым и къуэдзэуи сылэжьащ, ауэ сытым дежи си гум фІэфІ адыгэбзэмрэ литера-турэмрэ сыхуэпабгъэрт. А ІэнатІэм пэрыта егъэджакІуэхэм я ныбжьыр нэсу тІысыжа иужькІэ, сэ псори къэзгъанэри мы лэжьыгъэм зестащ. Сыщеджа си еджапІэм илъэс 41-рэ хъуауэ сыщолажьэ, абы щыщу илъэс адыгэбзэмрэ литературэмкіэ сыегъэджакіуэщ.

Мадинэ, зым дежкій щэхукъым анэдэлъхубзэм ди гъащіэм щиубыд увыпіэр къызэ-рытіэсхъам. Дызыіууэ лъэпощхьэпохэр къызэнэк ыным теухуауэ, сыт хуэдэ чэнджэщхэр адыгэбзэм ирилажьэхэм ептынт?

- Пэжщ, ди жагъуэ зэрыхъунщи, апхуэдэ щытыкіэ ди бзэр къыддиіыгъщ, иуващ. АбыкІэ къуаншагъэр зыбгъэдэлъым и гугъу тщІынкъым, дэ дызытелэжьэн хуейр ди бзэм и дахагъэр къытщІэхъуэ щіэблэм зэрабгъэдэтлъхьэнырш. Абы шхьэкІэ еши щхьэхи дымыщІэу къыддекІуэкІ щэнхабзэ дахэхэри, цІыхубэ Іущыгъэри удихьэхыу сабийхэм егъэшТэн хуейш, «Сыхьэт бжыгъэ къыдатыр мащІэщи, дыхунэсыркъым», - жаІэ, а диІэ мащІэр зэрыхъукІэ купщІафІэ щІын хуейщ. Тхыгъэ зэпеуэхэр ящІурэ, теплъэгъуэ ціыкіухэр къагъэлъагъуэурэ дегъэхьэхын хуейщ. Сабийхэм лэжьыгъэ гугъу епт хъунукъым, хэбгъадэурэ «Мыр хэт нэхъ къехъулІэну къилъытэрэ? Мыр пхузогъэфащэри, дегъэплъыт къызэрохъулІэм», - жытІэурэ етшэхуейщ лІэн цІыкІухэр лэжьыгъэм, дэтхэнэми бгъэдыхьэк Іэхэха къыхуэдгъуэтыфу.

Сабийхэр унэм мэкlуэжри, адэ-анэм жраlэж яжетlэу хъуар. Ахэри апхуэдэ бгъэдыхьэкІэм

нэхъ трегъэгушхуэ я быным дэ-Іэпыкъуну. Дэ дигу къэмыкlа гуэрхэр адэ-анэхэм къышыхалъхьэ куэдрэ къохъу. Анэдэлъхубзэмкіэ егъэджакіуэхэр зэманым ипэ иту дылэжьэфын хуейщ, гъащіэм щіэ къыхилъхьэхэм дыпежьэу. Дэтхэнэ егъэджакІуэми езым и творческэ хьэрычэт хэлъыпхъэщ. Иужьрей зэманым псалъалъэ лэжьыгъэм гулъытэ нэхъыбэ изот, джэгукіэ зэмыліэужьыгъуэхэр къэзгъэсэбэпурэ. Абы нэмыщі къэхутэныгъэ лэжьыгъэ куэд идогъэкІуэкІ. Абыхэм сабийр нэхъ дехьэх.

Зэи тщыгъупщэ хъунукъым анэдэлъхубзэр, Хэкур, ди хабзэ екІухэр сабийм фІыуэ илъагъуныр зэрыдикъалэныр.

Анэдэлъхубзэр щІэблэм езыгъащІэр адрей егъэкъащхьэщыкІын джакіуэхэм хуейуэ къыпщыхъурэ? Нэхъ гулъытэ хуэщІыпхъэ?

ЕгъэджакІуэхэр псори зэхуэдэщ, сэ сызэреплъымкІэ. «Сызыхэс псыр нэхъ кууащэрэт», жыхуаІэм хуэдэу, зыпэрыт ІэнатІэм гулъытэ хэха къыхуащІыныр дэтхэнэми фІэфІу къыщІэ-кІынщ. Сэ адыгэбзэм и пщІэр ямыгъэлъахъшэмэ сфіэфіщ. Абыкіэ еджапіэ унафэщіхэм я бгъэдыхьэкІэм мыхьэнэшхүэ иІэщ. Ди еджапІэм абыкІэ гукъе-/э диlэкъым, ди унафэщl Пщыукl Маринэ сыт хуэдэ лэжьыгъэри езым ЯПЭУ кърихьэжьэурэ утыку кърелъхьэф лэжьыгъэ купщІафІэхэр, абы еджапіэм щылажьэ псори къыхишэу.

Мадинэ, дауэ уеплърэ, <u>щыщіэбдзагъащіэм</u> узыдэ-лэжьа сабийхэмрэ иджырей-<u>щыщІэбдзагъащІэм</u> хэмрэ сыт я далэ, сыт я зэщ-<u>хьэщыкІыныгъэ?</u>

- ГъэщІэгъуэнращи, иджыпсту езгъаджэ сабийхэр нэхъапэкІэ сІыгъахэм я бынщ. ЗэщхьэщыкІыныгъэшхуэ яІэщ. ЩыщІэздзагъащІэм сызыдэлэжьахэм бзэр нэхъ ящІэрт, лэжьыгъэшхуи едгъэкІуэкІырт. Иджыпсту езгъаджэ цІыкІухэр интернетым нэхъ дихьэхауэ щытщи, къы-дэпхьэхыну нэхъ гугъущ. Ипэкlэ езгъэджахэм ноби ягу къа-гъэкlыж едгъэкlуэкlыу щыта дерсхэр, зэхуэсхэр, дгъэуву щыта теплъэгъуэхэр. Нобэрей сабийхэр нэхъ къешэлlэгъуей хъуащ апхуэдэ lуэхугъуэхэм.

уэстыну упщІэр зрамыта егъэджакіуэ щыіэжу: ущыхущіегъуэжа къыхэкІа къыхэпха ІэнатІэм?

- Зэи сыхущІегъуэжакъым. Мы упщІэр сабийхэми куэдрэ къызат: «Нобэ ди пІэм уитамэ, еджапІэр къэбухыу щытамэ, сыт хуэдэ ІэщІагъэт къыхэпхынур?» жаІэу. Аргуэру си гъащІэм зэ къытригъэзэжыну щытми, къы-хэсхынур а ІэщІагъэрат. Уи нэ-мыс нэхъыбэ ухъу, Мурат, са-бийм сыбгъэдъсу сыщымылэжьа зэманым еджапіэм, урок езгъэкіуэкіыу сытым дежи сепщІыхырти, абы сытым хуэдэу гукъыдэжышхуэ къызитрэт. ЦІыхур зыпэрыт лэжьыгъэм дэрэжэгъуэ къриту лэжьэн хуейщ. Сэ си лэжьыгъэм махуэ къэси къызет апхуэдэ гурыщіэ куэд. Тізунейрэ «Щіэныгъэ» лъэпкъ проектым 2006, 2015 гъэхэм сыхэтащ, ахъшэ саугъэт ри къысхуагъэфэщащ. 2016 гъэм «КъБР-м егъэджэныгъэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ» ціэр

гъэ нэгъуэщі Іэщіагъэкіэ зэи къэсхьыну къыщІэкІынтэкъым. Дунейм цІыху тету къы-<u>щІэкІынкъым гъащІэм еплъы-</u> кіэ гуэр хузимыіэ. Уэ узэрыс-<u>цІыху хуэдизкІэ сыт хуэдэ</u> Іуэхури зэпэпшачэу ущытщ. Сыт щыгъуи сфІэхьэлэмэтщ уи псэлъэкіэри, уи Іуэху щіэкІэри. Лэжьыгъэм узэрыпэлъэщ, дунейм узэрытет уи <u>Іуэху еплъыкІэхэм сыт хэкІы-</u>

піэ яхуэхъур? Сыт щапхъэ

«Лэжьыгъэм и ветеран» цІэри

къызатащ. Апхуэдэ ехъулІэны-

пщіыр, хэт гъуазэу бгъэувыр? - Сытым дежи си щапхъэщ си адэ-анэр. «Фызыпэрыт ІэнатІэр екіуу ефхьэкі, фхузэфіэкіымкіэ ціыхум фадэіэпыкъу. Укіытэгъуэ дивмыгъахуэ», - къыджа-Іэрт. ЛэжьыгъэмкІэ щапхъэ схуэхъуащ си егъэджакІуэ хьэлэмэтхэр: къуажэ еджапІэм сыщезыгъэджахэр, щІэныгъэ куу къызыщІэсха педучилищэм щышу зи цІэ къисІуахэм, ди университетым и шІэныгъэлІхэу Урыс Хьэталий, Сокъур Мусэрбий, Нало Ахьмэдхъан, КъуэщІысокъуэ Нурхьэлий сымэ. Я къару емыблэжу я лэжьыгъэм пэрытт ахэр, щІэныгъэшхуи ябгъэдэлът.

НэгъуэщІ зыми и гугъу сщІыну сыхуейт. Ар Лъостэн Влади-мирщ. Университетым сыщыщІэтІысхьэм экзаменитху ттын ФІэщ хъугъуейщ иджыпсту хуейти, адыгэбзэмрэ литературэмкіэ 5 къэсхьащ, урысыб-зэмрэ литературэмкіэ 4 къэс-

хьащ. Етхуанэу тхыдэрат ттыри абы сынэсауэ, куэд схужымы эу сыкъэувы ащ. Си Іуэхур хэплъэгъуэт. Лъостэныр хуабжьу хэгупсысыхьащ, си тхылъым еплъурэ къызжиlащ: «СщІэнур сыт, КъуэщІысокъуэхэ япхъу, мы адыгэбзэр умыщізу уэ Урыс Хьэталий «тху» пхуигъэувыну-къым, урысыбзэр умыщізуи мыпхуэдэ оценкэ къыпхуэхьы-нукъым. Тхыдэм хэпшыкымащІэ дыдэщ. Сыту щытыкІэ гугъу сибгъэува», - жиlэри. Сукlытауэ, си щхьэр къысхуэмы-lэту сыщыст, сыкъэтэджу сыкъыщlэкlыжынути, зыкъысхуэ-lэтыжыртэкъым. Си тхылъым зыгуэр иритхэри къысхуишиижащ: «Мэ, узот щы цІыкІу, мопхуэдэ оценкэ пхуэзыгъэувахэр бгъэпэжу еджэ», - къызжиlэри. Апхуэдэу сыщlэхуащ университетым, ар къыщызухам адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ нэмыщІ, тхыдэмкіи езгъэджэфыным сыхуэхьэзыру, абыкіи щіэны-гьэфі зэзгъэгъуэтыжауэ еджа-піэр къэзухащ. И ахърэт нэху Тхьэм ищі, а ціыху телъыджэм гъуэгу къызимытамэ, нобэ сыздынэсам сынэмысынкІи хъунт.

- Сыт нэхъ гугъу дыдэ мы гъащіэм, сыт нэхъ тынш дыдэ, Мадинэ, уи еплъыкіэкіэ?

- Хуабжьу сигъэгупсысащ мы упщіэм. Мы гъащіэм щынэхъ гугъу дыдэр - сабий упІыныр, ар узыншэу къэбгъэхъунращ. Абы къыкІэлъыкІуэу цІыхуу ущытынырауэ къыщіэкіынщі ціыхум и пІэм уиувэфрэ, абы и гурыгъугурыщіэр къыбгурыіуэу, и фіым ущыгуфіыкірэ и гуауэр дэп-шэчыфу, уиіэмкіэ удэгуэшэфу, фыгъуэ-ижэ пхэмылъу убгъэ-дэтыфмэ, уціыху нэсщ. Ар пху-зэфіэкіыныр гугъуехьышхуэщ. «Нэ пэтрэ псэм йофыгъуэ», - жи псалъэжьым. Абы нэмыщІ, цыхукъэснасыпгуэрТхьэшхуэм къыдет, а насыпыр пхъумэнми гугъуехь зэхуэмыдэхэр пыщащ. Псалъэм папщІэ, унагъуэ насыпыр пхъумэныр тыншу схужы-Іэнукъым.

Сыт мы гъащІэм щытыншыр? Гугъуехь гуэр хэмылъу тыншу къохъуліэ щыізу къысхуэщіэркъым. Дунейм зыри къыпфіэмыіуэхуу утетмэ, псори тынш хъунщ, ауэ сэ апхуэдэу сесакъыми, жэуап уэстын згъуэтыркъым.

- Мадинэ, уи унагъуэм и гугъу

уэзгъэщіынут

— Тхьэм и фіьщіэкіэ, сызыхэхуа унагъуэкіи сынасыпыфіэщ.
Щылажьэхэм ящіэ, егъэджакіуэм и лэжьыгъэм жэщи махуи иІэкъым. Уи унагъуэ лэжьыгъэр ебгъэкіуэтэкіыу еджапіэ лэжьыгъэр япэ щибгъэщ куэдрэ къохъу. А ІэнатІэм и гугъуагъыр къысфіащащ, а гъэ дыдэм къохъу. А гонатгом и гут вуат выр къызыгуры у и щ ыбагъ къы-домытмо, у и ложьыгъор еф ю-ктурнукъым. Си щхьогъусор егъоджактуру щымытми, сытым дежи щІэгъэкъуэнышхуэ къысхуохъу. Ар уэ уи Іуэхукъым, къызживакъым; гувауэ укъэкІуэжащ, къызживакъым. Зы Іуэху къесхьэжьамэ, сыткІэ щхьэпэ сыхъуну, жиlэу къыздэlэпыкъуащ. ХъыджэбзиплI диlэщ, плIыми егъэджакіуэ Іэщіагъэр къыхахмэ сфІэфІў, едгъэджащ. НэхъыинджылызыбзэмкІэ жьитІыр егъэджакІуэхэщ, ещанэм МГИМО-м и информатикэ къудамэр къиухащ, ауэ егъэджакІуэу лэжьакъым, сату Іуэхум хэтщ. ЕплІанэ хъыджэбзым ди университетым пэщІэдзэ классхэр егъэджэнымкІэ и къудамэр къиухащ, иджыпсту ас-

> АдыгэбзэмкІэ егъэджакІуэ яхэмытми, ди бзэр, ди хабзэр фІыуэ ялъагъуу, ирагъаджэ цІыкІухэм зэрыхапщэным яужь иту мэлажьэ.

пирантурэм щІэсщ, КъБКъУ-м

шолажьэ.

«Данэм хэсым данэр зэlyе-щэ», - жеlэ адыгэм. Данэ зэlyщапізу уи гъащізри уи лэжьыгъэри бохь, Мадинэ! Зэман тхухэпхыу ди хьэщ!эщым укъызэреблъэгъам щхьэк!э, Тхьэм уигъэпсэу! Ди гуапэщ уи лэжыгъэм гукъыдэж къуиту, уи бынунагъуэм я гуф!эгъуэм к!ыхьу ухэплъэу упсэуну! Епсэлъар ТАБЫЩ Муратщ.

Къэблэгъа илъэсыщІэр, 2022

гъэр, КъуэкІыпІэ махуэгъэп-

сымкІэ Къаплъэным ейщ. Мазэ 12-кІэ жьантІэм дэса Выр то-

Зыгъэпсэхугъуэ

махуэм

Зыгъэхьэзырар ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэщ

Зэпкърымыхауэ

Гуэгушыр ягъэкъаб-

зэри, псы щІыІэкІэ фІы-

уэ ятхьэщІ. Щхьэри,

лъакъуэхэри, нэгэгъури,

тхьэмщІыгъури зыхуей

кІуэцІфэцІми шыгъу ща-

хуэ, фІыуэ хагъэхьэу.

ИтІанэ ар дагъэ къэплъа

зэрыт тебэшхуэм иралъ-

хьэ, и щІыбыр егъэзыха-

уэ, кіуэціфэціри щіыгъ-

уу. Гуэгушылым зэлъэ-

Іэсу шатэ щахуэ, псы

пщтыр тіэкіу щіакіэри,

тебэр хьэкулъэм ира-

гъэувэри, градуси 150-м

тету ягъажьэ сыхьэтитІ

езым къыщІэж псыри

текІэн, шати гуэгушым

щыхуэн хуейщ, и теплъэ-

кіэ тхъуэплъ дахэ хъун щхьэкіэ.

ЩыжьэкІэ

гуэгушу – 1 (килограмми 6 хуэдиз),

бжыныху укъэбзауэ - г 300,

лэпсу е псыуэ - г 460-рэ,

Лы жьар хьэкулъэм кърахыжри, тепщэчым иралъхьэ. Тебэм

Гуэгушылым къыщіэжа лэпс дагъэр щіакіэ, мафіэр ціыкіу ящІри, тебащхьэр тепіауэ дакъикъи 6-7-кіз къагъавэ. Тебэр

къытрахыж, джэдгын хаудэри, и щхьэр тепlауэ дакъикъи 4-5-

кІэ щагъэт. Іэнэм щытрагъэувэкІэ, гуэгушыр Іыхьэ-Іыхьэурэ

зэпкърах е якъутэ, тепщэчым иралъхьэри, бжьыныху лыб-

къина псыри дагъэри яз, езы тебэр ятхьэщ ри гъущэу ялъэщіыж, ар мафіэм трагъзувэри тхъу иракіэ. Абы ціыкіу-ціыкlуурэ упщlэта бжыныху, шыбжий плъыжь сыр хьэжа хальхьэри бжыныхум дыщафэ къытеуэху ягъэлыбжьэ.

хуагъазэ.

хуэдэкіэ.

Гуэгушылми,

ІуэхугъуэщІэхэр

къыхэкІкІэ

ущыпсэу щІыпІэр пхъуэж хъунущ. Илъэсыр зей псэущхьэр и телъхьэу щытынущ къэзыгъэІурыщізу сытым дежи ипэкіз кіуэтэным хущізкъу ціыхухэм. Къаплъэным и илъэсыр уи унэм ущІэсыжуи хьэщІапІэ пэшым ущыІэуй къибгъэхьэ хъунущ, ауэ гупышхуэ узэрымыгъэхъумэ нэхъыфіщ. Ар и хьэлкіэ зи закъузу щыт псэущхьэщ, абы

псэкІэ фи гъунэгъу, фІыуэ флъагъу цІыхухэрщ. Мыхьэнэшхуэ иІэш махуэшхуэм фызэрыпежьэ щыгъынми. Илъэсым и тхьэмадэм и гуапэ тщІынщ жыфІэу джэдум и фэ зэхэлъыкІэр зиІэ щыгъын . щывмытІагъэ. Къаплъэным фІэфІкъым езым зрагъэщхьу. Щыгъыныр екіуу икіи удихьэхыу щытын хуейщ: и плъы-

фІэфІкъым. Аращи, фи ма-

хуэшхуэ Іэнэм пэрысын хуейр

зэхыхьэшхуэхэр

Унэр ИлъэсыщІэм щыхуэвгъэхьэзыркіэ Іуэхугъуэ зыб-жанэм гулъытэ хуэфщі. Гъэм и ліыхъужьым и гуапэ фщіыну фыхуеймэ, ар екіуу гъэщіэрэщіауэ, Іэуэлъауэшхуэ щіэмыту, псэр щытыншу щытыпхъэщ. Егъэлеяуэ нэм къыщІэуэ плъы-

фэкІэ дыщафэу, морэ-гъуэ-

жьыфэу, удзыфэу.

фэ зиlэ, цlуугъэнэ хьэпшыпхэр щІэтын хуейкъым. Псейм фІэлъын хуейщ къаплъэн теплъэ зиІэ, абы и сурэтхэр къызытещ хьэпшып зэмылі эужьыгъуэхэр. Удз щабэм хэлъу дыгъэм зезыгъэуну зыфІэфІ къаплъэным гурыхь щыхъунущ тхьэмпэ щхъуант афэр ебэкіыу унэр вгъэщіэращіэмэ.

Къаплъэным и пшыхьым щывгъэувыну Іэнэм и тепхъуэр хужьрэ дыщафэрэ щызэхэшауэ къыхэфх, шэху уэздыгъэхэри тевгъэувэ. Шхыныгъуэхэм я гугъу пщІымэ, пхъэщхьэмыщхьэхэм ящыщу Іэмал имыІэу тетын хуейщ хъурмэр, апельсиныр, мандариныр. Къаплъэным и шхыныгъуэ нэхъыщхьэр лыращ – аращи, абы къыхэщІыкІа ерыскъы зэмылІэужьыгъуэхэр вгъэхьэзыр. Шэч хэмылъуи, нэхъыбэхукІэ хъыфІщ.

Къаплъэныр псэущхьэ жыджэрщ, сытым щыгъуи зыгуэр къилъыхъуэу, щІэ гуэрым хуэпабгъэу щытщ. Къаруушхуэрэ гуащІэшхуэрэ зиІэщ,

къыхэкІыуи зы щІыпІэм куэдрэ щытепыІэркъым. Илъэсыр яхуэфІынущ, ар зи унафэм щІэтым и хьэлым ещхьу, жыджэрагъ зыхэлъ, сытым дежи щІэщыгъуэ гуэр къэзылъыхъуэ цІыхухэм.

Я лэжьыгъэкІэ ехъулІэныгъэ яІэнущ жэуаплыныгъэ хэлъу Іуэхум бгъэдыхьэхэм. Псом хуэмыдэу политикэм хэтхэмрэ творческэ лэжьыгъэ гъэкІуэкІхэмрэ.

КъуэкІыпІэ ІуэрыІуатэм къызэрыхэщымкІэ, Къаплъэныр шабзэпс шэщІам ирагъэщхь. Абы зэуэ къилъэт шабзэр зыхуаунэт ам зэрынэсыфым хуэдэу, Къаплъэнми сытым дежи зричу и мурадыр зригъэхъулІэфу зэрыщытым къыхэкlыу. Аращи, ИлъэсыщІэм дэтхэнэ зыми ди хъуэпсапІэр къыдэхъуліэнымкіэ Іэмалхэр щыіэщ. Гъэ дызытехьэм етпх гугъапіэхэр къыдэхъуліэну, дэтхэнэми и унагъуэ жьэгум узыншагъэ, фіыгъуэ, зэгурыіуэ дэлъу ирахьэкІыну илъэсыр хъуахъуэ!

Жысіэну хъуар жаіащ... 💈 Къэрал къэс езым

ЕджакІуиплІ дерсым къыкІэрыхуати, абы и шхьэусыгъуэмкіэ егъэджакіуэр еупщіырт.

Ди сыхьэтыр къзувывати, сыкъыквэрыхуащ, жиІащ зым.

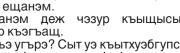
Сэ хущхъуэхьэ сагъэкІуати, сыгуващ, - жиІащ етІуанэм.

Сэ си шыпхъу нэхъыщІэ цІыкІур садым сшати... жиІащ ещанэм.

Епліанэм деж чэзур къыщысым, хъыджэбз цІыкІур къэгъащ.

- Щхьэ угърэ? Сыт уэ къытхуэбгупсысынур?

Сэ жыс!эну хъуар жа!ак!эщи, согъ...

жьэр тракіэж.

Халъхьэхэр:

тхъууэ - г 200,

шатэу - г 250-рэ,

псывэу - г 150-рэ,

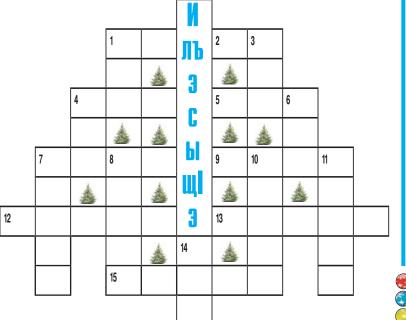
Псалъэзэблэдз

шыгъуу, шыбжийуэ, джэдгыну - узыхуейм хуэдиз.

ЕкІуэкІыу: 1. Бын. 2. Іэщ: къытехьауэ зыпэщІумыгъахуэ, ожьакъуэпэкіэ узэрихьэнщ. **4**. Егъэлеяуэ дунейр щыщіыіэ. 5. А къэкіыгъэм кіапсэ, апхуэдэу еlуящlэхэм афиян къыхах. 7. Илъэсыщlэ жэщым ипэ къихуэу унэм щ агъэувэ жыг. 9. Удын зэхэдзэ нэхърэ ... зэхэдзэ. 12. КІэщІэлъадэ-кІэщІэжыж, унафэщіым и хьэр псафэ хуэзышэну хьэзыр ціыху. 13. Мэкъумэшыщіэ, Социалист Лэжьыгъэм и Ліыхъужь ... Хьэлий. 15. Апхуэдэ цІыхур фо щыщІэркъым.

Къехыу: 1. «Нал ...» - КІыщокъуэ Алим и роман. 3. Дзыгъуэм кІэ къыхуэзыгъакІуэ псэущхьэ лъагъугъуафіэ ціыкіу. 4. Уафэм къех псыіэгъэ: илъэсыщіэ жэщым ціыхур зыщіэхъуэпс. 6. Хадэхэкі. 7. Псалъэжьым зэрыжиlэмкlэ, ... нэ ирещl. **8**. Пасэрей фоч. **10**. «Куэд» псалъэр сабий нэхъ цlыкlухэм зэрыжаю хабээ. 11. ІуэрыІуатэм къыхэщыж цІыхубэ пелуан. 14. УимыІуэху зепхуэмэ, ар къыптехуэнкІэ зыхуэІуа щыІэкъым.

Зэхэзылъхьар МЫЗ Ахьмэдщ.

и хабзэ щызокіуэ

♦ИлъэсыщІэм ІущІэ японхэм ар махуищкіэ зэпымыууэ ягъэлъапіэ. А махуэхэм «Дыщэ тхьэмахуэкіэ» йоджэ. Псом япэра-уэ я унэхэр къабзэу зэлъы!уах. Итіанэ я унэ щІыхьэпІэм деж прунж щхьэмыж пхыр щыфІадзэ. Абы я унэр илъэс псом къихъумэну, берычэт къахуихьыну къалъытэ. Япэу къащтэ ерыскъыри прунжым къыхэщіыкіащ. Сыхьэт 12-м деж тхьэгъушыр 108-рэ къеуэн хуейщ. Абы Іейуэ хъуа́р докіуэд, фіы къыдокіуэ. Етіуанэ махуэм илъэсыщІэ щыгъынхэр ящыгъыу пащтыхьым и уардэунэм макіуэ. Пащтыхьыр шордакъым къоувэри, къызэхуэсахэм илъэсыщ эмк з къохъуэхъу. Ещанэ махуэр хьэщіэ зэхуэкіуэщ.

♦Тибетым ИлъэсыщІэ махуэшхуэм хьэлывэ ящІри, уэрамым дэт цІыхухэм хуагуэш. Я хьэлывэр цІыху нэхъыбэм яІухуэхукіэ, гъэщіэм мылъку нэхъыбэ къахэхъуэну

къалъытэ.

◆Австралием илъэсыщІэр къыщихьэр щыхуабэ дыдэрщ. Абы къыхэкІыу Уае Дадэм къызэрикІухьыр ІэжьэкІэкъым, атІэ псым тет пхъэбгъу упса пlащ!эшхуэщ. Псым тету къыздик!ухьым, къыхуэээ сабийхэм тыгъэ яхуещІ.

♦Микронезием ИлъэсыщІэр, хъуауэ, щІышылэм и 1-м къыщрагъэхьэ. ХытІыгум щыпсэу псоми а махуэм цІэщІэ фаш ики ар нэхъ я гъунэгъухэм щэхуу жраю. Дзыхь нэхъ зыхуащі я Іыхьлыхэр абдежым бэрэбаным ину йоуэ, цІэр щыжаІэкІэ шейтІанхэм зэхрамыгъэхыну.

♦Бразилием илъэсыщГэ Гэнэм шхыныгъуэ нэхъыщхьэу къытрагъэувэр губгъуэджэ-© шым къыхэщіыкіа хьэнтхъупсщ. Ар зэіузэпэщ гъащІэм и нэщэнэу ябж.

ьуазджэ • Футбо

Пщы Марыхъу и гъузгуанэр

Къызэднэкі илъэсым и кізухым иджыри зы адыгэ фильм дунейм къытехьащ. Мейкъуапэ щагъэлъэгъуащ АР-м щіыхь зиіэ и журналист, режиссёр, сценарист Даур Хъусен триха «Пщы Марыхъу» тхыдэ-художественнэ фильмыр. Сыхьэтитікіэ екіуэкі кином къыщыгъэлъэгъуащ натыхъуеипщым и ліыгъэмрэ и гъащіэ гъуэгуанэмрэ.

ХУАБЖЬУ гъэщІэгъуэну зэхэлъщ ліыхъужь нэхъыщхьэм и гъащІэр. «Сыт и гухэлъу щытами сщІэркъым, ауэ, и закъуэу, и пщыліхэр имыгъусэу, и фащэкіи зэрыпщыр закъримыгъащІзу, гъунапкъэхэр щызэпиупщікіэ, хабзэр къыщызэпиуди щыізу, зэрыхьэ щіыналъэм и пщым хуэмызэу, Шэрджэсейр къызэхикіухьри, Нэтхъуейм игъэзэжащ. Къуэкіыпіэм піалъэкіэ щыпсэуа, зи хэкужь къэзыгъэзэжа, зи унагъуэр зыфіэкіуэда, ныбжьэгъуи жэрэгъуи зимыізж щіалэр зыри хуейкъым, тыншу, гупсэхуу, зэрыхуейуэ псэун фіэкіа. Аращ ар шу закъуэу щіежьэри», - жеіз Хъусен.

Адыгэ фильмым ліыхъужь нэхъыщхьэ хуэхъуа пщы Марыхъу теухуа куэд тхыдэм ущрихьэліэркъым. Езы Хъусен монографие гуэрым къриджыкіат Марыхъурэ бжьэдыгъупщымрэ зэрызэпэщізувам теухуа машэ тіэкіу. Ар фіэгъэщіэтых хури фильмыр трихуаш

гъуэн хъури, фильмыр триухуащ.

Піэщівігъунтікіэ узэіэбэківіжмэ, ліыгъэр, хахуагъэр, щіыхыр, ліыхъужьыгъэр щытепщэу щыщыта зэманым укъыщегъэхутэ фильмым. Сыту дахэт адыгэ хабзэмрэ нэмысымрэ, лъэпкъ хъугъуэфіыгъуэмрэ шыфэліыфэмрэ щызэрахьа лъэхъэнэр, сыту урипагэрэ экраным щыпльагъу ун лъэпкъэгъу ліыхъужьхэм жаіэхэмрэ я хьэл-щэнхэмрэ.

хвэл-щэнхэмрэ.
Даурыр илъэсиплікіэ елэжьащ мы проектым.
Сценарий тхыным щегъэжьауэ фильмым и презентацэм нэс кино техыным елэжь гуп иіакъым, атіэ псори езым къызэригъэпэщыжащ, уеблэмэ

зы актёр роли игъэзэщащ.
- Адыгэхэм щыхьэху яlэу щытащ, апхуэдэ lэмалкlэ тетхауэ аращ кинор, - жеlэ Хъусен. - Роль нэхъыщхьэр зыгъэзэща Тlэш Руслан куэдкlэ къыздэlэпыкъуащ. Фильм тесхыну сызэримурадыр къыщищlэм, аращ япэ дыдэу къыспэджэжар. Ахъшэ хэмытуи тхутехынущ жиlэу сытезы-

гъэгушхуари аращ. Кином хэта псоми зыкъысщ агъэкъуащ. Илъэсиплікіэ тесхащ, ауэ езы сценариер ипэжкіэ стхын щІэздзат, хэтынухэр гукіэ къэслъыхъуэрт, щІалэхэм сахэплъэрт. Хэтлъхьэн мылъкушхуэ дызэримы Іэм къыхэк Іыу, тынштэкъым ди Іуэхур. Уеблэмэ пліэ-тхуэ сыкъэувыіэжауэ къыщіэкІынщ. Лэжьыгъэр куэдым къилъахъэрт. Ауэ къезгъэжьар и кІэм нэзмыгъэсыну хуитыныгъэ сиІэтэкъым. Сценариер тхын щыщІэздзам адэрат япэу зэзгъэлъэгъуар, еджат, зэхъуэкІыныгъэ гуэрхэри хилъхьат. Абы ирихьэл эу ар дунейм ехыжащ. Си адэм уэсят къысхуищіат, сыт къэмыхъуами, а фильмыр и кІэм нэзгъэсыну. Дапшэрэ сыкъэувыІэн хуей хъуами, абы и псалъэхэр сигу къэкІыжырти, къару къысхилъхьэжырт, - жеlэ Даурым.

Фильмыр адыгэбээкіэ зэрытрахам уигу химыгьэхьуэнкіэ Іэмал иіэкъым. Апхуэдэуи и фіагъхэм ящыщщ адыгэбээм и диалект зыбжанэ къызэрыщыіур. Ди анэдэлъхубээкіэ псалъэ щіалэхэм фильмым и кіыхьагъкіэ іущагъ куэд жаіэ, забээм шыш інхь эхэры ядть адъргыза.

хабээм щыщ Іыхьэхэри ягъэлъагъуэ.
- Сэ адыгэбээм и диалектхэр хуабжьу сигу ирохь. Дэтхэнэ псэлъэкІэми езым и беягъ, дахагъ иІэжщ. НэгъуэщІ диалекткІэ псалъэм узыщІэдэІукІыурэ уодаІуэ, уэ узэрыпсалъэм ебгъапщэу. А къэдгъэлъэгъуэжа лъэхъэнэм ущегупсыскІэ, апхуэдэ дыдэу псэлъэкІз зэмылІзужьыгъуэхэмкІз зэпсалъзу къызэдэгъуэгуры-

кІуауэ къысщохъу ди адэжьхэр.

Фильмыр техын щІззмыдзэ щІыкІз а гупсысэр сигу къэкІащ, лІыхъужьхэм езыхэр къызыхэкІа лІакъуэм и диалекткІз згъэпсэлъэну. Журналист хуэдэуи жысІэнщи, интервью къызэІысххэр езыхэм я бзэкІз згъэпсэлъэну сфІэфІщ. СфІэфІым къыщыгъэнауэ, къэбэрдеймэ – къэбэрдей диалекткІз псэлъэн хуейуэ тызогъэчыныхь. Дахэщ ар. ИкІи ди бзэм и беягъыр къэзыгъэлъа-

Лыхъужьхэр къыщыхэсхми, абы тесщыхьащ: бжьэдыгъуу джэгун хуейр бжьэдыгъут, абазэхэр - абазэхэ щалэт, къэбэрдейр - къэбэрдейт», -жеlэ режиссёрым.

Иджыри зым гу лъытапхъэщ. Фильмым хэта лыхъужьхэр актеркъым, ат!э жэрдэм зи!эу lyэхум къыхыхьа щ!алэхэрщ, пщащэхэрш. Ит!ани, абы иригъэк!эк!уакъым кином и ф!агъыр. Дэтхэнэми и псалъэр уи ф!эщ ищ!ыфу, и плъэк!эр зыхыуигъащ!эу джэгуащ. Джэгуак!уэтэкъым, джэгун хуэдэу, ат!э ц!ыху къызэрыгуэк!ти, дэтхэнэми ищ!э lyэхур и гум, и псэм дыхьауэ зэригъэзащ!эм актёрхэм къак!эригъэхуркъым. Л!ыхъужьхэр Адыгэ Республикэм къыщац!ыху ц!ыху жыджэрхэщ, жылагъуэ лэжьак!уэхэщ, лъэпкъ lyэхуу къа!этым хэт щ!алэгъуалэщ, бзэр, хабзэр, тхыдэр, щэнхабзэр хъумэным теухуауэ хузэф!эк! зыш!эщ.

Езы Хъусен зэрыжиІэмкІэ, япэрауэ, ІэщІагъэліхэр лэжьыгъэм къызэрыришэліэн ахъшэ иІэтэкъым, етІуанэрауэ, ахэр я ІэнатІэм къыпэришын хуейт. «Режиссёрым жиlэр ящlэу къыздэлэжьащ ахэр, къызэрыгуэк дыдэу псалъэхэри жаlэрэ, дуней тетыкlэри къагъэлъагъуэу. КуэдкІэ нэхъ гугъущ актёр ІэщІагъэм хуеджауэ пэрытхэм уадэлэжьэну, абыхэм езыхэм я хъэт щыхалъхьэ щы эщи, режиссёрыр арэзы къыщимыщі шыі эу зоныкъуэкъу. Мы щіалэхэр хэкупсэ нэсхэу, сэ жысlэр къагъэлъэгъуэну хьэзыру къызбгъурыуващ. Апхуэдизкlэ хэкупсэти, мы лъэпкъ фильмым я къалэн щагъэзэщІэн папщіэ, я зыхэщіыкіыр къэбгъэушын хуейуэ арат. Лэжьыгъэм хыхьа зэрыхъуу, а жыхуэсіэ зэхэщІыкІыр къэушри, къэдгъэлъэгъуэж лІэщІыгъуэм къыщыхутащ. Языныкъуэхэр къэсцІыхужыртэкъым, апхуэдизкіэ ролым ихьати», - жеіэ Хъусен.

Режиссёрым къехъуліащ XIX ліэщіыгъуэм Адыгэ хэкум иіа теплъэмрэ адыгэхэм я шыфэліыфэмрэ къигъэлъэгъуэжын. «Захуэр Тхьэм къехъумэ», аращ фильмым гупсысэ нэхъыщхьэу щыпхышар. Зы піэрэ зы хьэлрэ уиту, пщіэ къыпхуащіу, пщіам уримыукіытэжрэ уи бынхэр умыгъэукіытэу упсэуныр - аращ кином укъызыхуриджэр.

Фильмым хэтхэм ящыгъхэр «Налмэс» къэрал академическэ ансамблым и фащэхэрщ, Лъэпкъ музейм къыщаха фэилъхьэгъуэхэрщ, ауэ лыхъужь нэхъыщхьэхэм ящыгъхэр езыхэм хуадащ. Лыхъужьхэм я Іэщэхэр Твердохлебов Николай и уней гъэт

Куэд мыщіэу адыгэ фильмыр Урысейм щагъэлъэгъуэнущ, ар щіышылэм и пэхэрауэ хуегъэфащэ езы режиссёрым. Абы къыщізупщіащ хамэ къэралхэм щыпсэу ди лъэпкъэгъухэри. Хъусен и мурадщ хамэ къэралыбзэхэмкіэ субтитрхэр тету дяпэкіэ къыдигъэкіыну.

НЭЩІЭПЫДЖЭ́ Замирэ, Адыгэ Республикэм щІыхь зиІэ и журналист.

Іэпщацэр премьер-лигэм щытлъагъуну?

Дызэрыт мазэм и пэщіэдзэм хъыбар гуапэ къытіэрыхьащ: дилъахэгъу іэпщацэ Марат Къэзан и «Рубин»-м зэгурыіуэныгьэ дрищіыліащ илъэси 4,5-кіэ хэтыну. Тэтэрстаным и командэ нэхъыщхьэр Урысей Федерацэм щынэхъ лъэщхэм ящыщ зыщ икіи къэралым щекіуэкі зэхьэзэхуэхэм увыпіэфі дыдэхэр щеубыд, Европэми мызэ-мытізу лъэщу зыкъыщигьэлъэгъуащ. Израилым щыпсэу адыгэхэм ящыщ Натхъуэ Бибрэс абы щыджэгуущ нэхъыфіу къызэрытціыхуар икіи япэ ехъуліэныгъэ инхэр Хэкужьым щиіар.

ФЫЗЭРЫЩЫДГЪЭГЪУЭЗАУЭ щытащи, Іэпщацэ Марат гъатхэ кІуам Іэ тридзат Ростов областым и щІыхьыр ихъумэу Урысей Федерацэм футболымкІэ и япэ дивизионым зыкъыщызыгъэлъагъуэ Песчанокопскэм и «Чайка» командэм илъэситІкІэ хэтыну. АрщхьэкІэ зыхэхуа гупым Іуэху мыщхьэпэхэр къыхукъуэкІри, етІуанэ дивизионым кърагъэкІуэтэхащ. Апхуэдэу щыхъум адыгэ щІалэщІэр Томск и «Томь»-м хагъэхьащ, зэхьэзэхуэ нэхъ лъэщым къыхэнэн папщІэ. Абы и щІыхьыр ихъумэу Іэпщацэм зэІущІи 9 япэ дивизионым щригъэкІуэкІащ. А мащІэри ирикъуащ ди лъахэгъум зэфІэкІ лъагэ зэриІэр топджэгум фІыуэ хэзыщІыкІхэм ялъэгъуну. Аращ пІалъэ кІыхькІэ «Рубин»-м щІызэригъэбыдылІари.

Іэпщацэ Марат къыщалъхуари топ джэгуным зыщыхуигъэсари Налшыкщ. И ныбжьыр илъэс пщыкІуплІ щыхъум Краснодар ирагъэблагъэри, Галицкий Сергей и футбол академие цІэрыІуэм адэкІэ и зэфІэкІым щыхигъэхъуащ. Ар къиуха иужькІэ къигъэзэжри, «Спартак-Налшыкым» джэгун щыщІидзащ икІи псынщІэ дыдэу зыкъызэкъуихащ.

Абы щыгъуэм илъэс пщыкlуий зи ныбжь Іэпщацэ Марат лъэ быдэкlэ губгъуэм къызэрихьам и щыхьэтщ Урысей Федерацэм футболымкlэ и етlуанэ дивизионым и «Ипщэ» гупым 2018 - 2019 гъэхэм щыlа зэхьэзэхуэм ди командэм и щlыхьыр ихъумэу зэlущlэ 24-рэ зэриригъэкlуэкlар. Іэщlагъэліхэм и джэгукlэр хуабжьу ягу ирихьащ - аращ къэралым и ныбжьыщlэ гуп къыхэхам щlраджари.

ФИФА-м и вице-президенту щыта Гранаткин Валентин и цІзкІз къызэрагъэпэща ХХХІ дунейпсо зэхьэзэхуэ 2019 гъэм мэкъуауэгъуэм и 4 - 14-хэм Санкт-Петербург щекІуэкІащ. Іэпщацэ Марат зыдрагъэблэгъа, гъуащхьауэ цІзрыІуэу щыта Кержаков Александр зи тренер нэхъыщхьэ Урысей Федерацэм футболымкІз и етІуанэ ныбжьыщІз командэ къыхэхам хьэрхуэрэгъу къыхуэхъуат Ираным, Аргентинэм, Армением я гуп лъэщхэр. Ди лъахэгъум абыхэм фІы дыдэу зыкъыщигъэлъэгъуащ. Уеблэмэ, Іэпщацэм дигъэкІа топым и фІыгъэкІз Армением и командэ къыхэхар хагъэщІащ. Ебланэ дакъикъэм абы и хьэрхуэрэгъум топыр къытрихащ икІи гъуащхьэхъумэхэм яІэщІзкІри, бжыгъэр къызэІуихащ.

Урысей Федерацэм и етІуанэ ныбжьыщІэ командэ къыхэхар зыхэт гупым щытекІуахэм ящыщ зы хъури, финал ныкъуэм нэсащ. Абы къыщыпэщІэува ди къэралым и япэ гупыр къызэрыпэлъэщар зэІущІэ нэужь пенальтихэмкІэщ.

Къищынэмыщіауэ, а махуэ дыдэхэм Іэпщацэ Марат ираджат етіуанэ дивизионым и «Ипщэ» гупым и командэ къыхэхам. Профессионал Футбол Лигэм и «Переправа» кубокыр къэхьыным-кіэ зэхьэзэхуэм адыгэ щіалэщіэр ирагъэблэгъат, арщхьэкіэ урысей Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ ныбжьыщіэ командэ къыхэхам щыджэгуным нэхъ пщіэ иізу къалъытэри, и гъэсакіуэхэм ар япэ ирагъэщащ.

Гранаткин Валентин и ціэкіэ щыіа XXXI дунейпсо зэхьэзэхуэм набдзэгубдзаплъэу хущыта къэралым и чемпион «Зенит»-м и тренерхэм іэпщацэм и джэгукіэр хуабжьу ягу ирихьащ икіи я щіалэгъуалэ гупым дэщіыгъуу зигъэсэну іэмал къратащ, нэгъуэщі ди лъахэгъу Жылэ Ислъам дэщіыгъуу.

2020-2021 гъэхэм Урысей Федерацэм футболымкіэ и етіуанэ дивизионым и Япэ гупым щекіуэкі зэхьэзэхуэми Іэпщацэ Марат щынэхъыфіахэм ящыщщ. «Спартак-Налшыкым» хэту ар зэіущіэ 26-м къыщихьащ икіи я хьэрхуэрэгъухэм топищ щаху-пигъэкіаш

Иужьрей зэманым футболым лъэбакъуэ лъэщхэр зэрыщичам шэч хэлъкъым илъэс тющ фрокта ныбжь зимы гъуащхьэхъумэныкъуэ Гэпщацэ Марат. Ди гуапэщ иджы зыхыхьа Къэзан и «Рубин»-м хэту адэкти и ехъул Гэныгъэхэмк Гэрысей Федерацэм футболымк Гэ и премьер-лигэм дыщигъэгуф Гэмэ. Зэф Гэктолым гэры премьер-лигэм дыщигъэгуф Гэмэ. Зэф Гэктолым гэры премьер-лигэм дышигъэгуф Гэмэ премьер-лигэм премьер-лигэм премьер-лигэм дышигъэгуф Гэмэ премьер-лигэм премьер

ХЬЭТАУ Ислъам.

Ди газетым и къыкіэлъыкіуэ номерыр къыщыдэкіынур 2022 гъэм щіышылэм и 11-рщ.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч ДИ ХЭЩІАПІЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и ціэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщІанэ къатхэр. «Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ. Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ. Индексыр П 5894 Тираж 1.857 Заказ №2930